

A World Internet Project a University of California (UCLA) kutatási programja.  
A program magyarországi képviselője az ITTK-TÁRKI konzorciuma.  
Kutatásvezetők: Dr. Dessewffy Tibor és Dr. Fábián Zoltán



© ITTK-TÁRKI, 2003

A tanulmányból adatokat csak a forrás pontos feltüntetésével lehet közölni.

A tanulmány az Infonia Alapítvány gondozásában jelenik meg.

A kutatás megrendelője: Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM)  
Kiemelt támogatói: Miniszterelnöki Hivatal (MEH), Antenna Hungária  
Támogatók: Axelero, Sun Microsystems Hungary

Partner: ELTE-ITHAKA



A tanulmányt készítették:

Dessewffy Tibor  
Fábián Zoltán  
Galác Anna  
Gayer Zoltán  
Medgyesi Márton  
Rét Zsófia  
Rigler András

Szerkesztette:

Dessewffy Tibor  
Fábián Zoltán  
Galác Anna  
Rét Zsófia



# Tartalom

<b>Bevezetés .....</b>	<b>4</b>
<b>Összefoglalás .....</b>	<b>6</b>
<b>A magyar társadalom és az internet, 2003 .....</b>	<b>11</b>
<b>Hozzáférés .....</b>	<b>11</b>
Kiknek van számítógépe? .....	11
Vezetékes telefon .....	16
Egyéb IKT- és multimédia eszközök .....	17
<b>Internet-hozzáférés és -használat .....</b>	<b>18</b>
Hozzáférés .....	18
Használat .....	20
Az internetezés helyszíne .....	22
<b>Mire használják az internetet? .....</b>	<b>23</b>
<b>Nem internetezők: miért nem használják? .....</b>	<b>24</b>
<b>Belépési szándék .....</b>	<b>26</b>
<b>Internettel kapcsolatos vélemények .....</b>	<b>27</b>
Jobbá válik-e a világ? .....	27
Az internettel kapcsolatos vélemények .....	28
<b>Az internet és egyéb médiumok .....</b>	<b>32</b>
<b>Politikai orientációk az internethasználók és nem használók körében .....</b>	<b>34</b>
<b>Internet a családban .....</b>	<b>36</b>
<b>Online kapcsolatok .....</b>	<b>39</b>
<b>Internet a munkahelyen .....</b>	<b>41</b>
<b>A fiatalok és az internet .....</b>	<b>43</b>
Internettel kapcsolatos vélemények .....	49
<b>A WIP kutatásról .....</b>	<b>51</b>
<b>A minta jellemzői .....</b>	<b>52</b>

## Bevezetés

A World Internet Project magyarországi felvétele immáron harmadik éve zajlik. Három év - tizenötezer interjú – ebből több mint 8300-at ugyanazon 2770 személlyel készítettük. Ismerjük az interjúalanyaink médiafogyasztási szokásait, az info-kommunikációs technológiákkal kapcsolatos attitűdjeiket, háztartásuk felszereltségét, szocio-ökonómiai környezetét, az egyének kapcsolathálóját és családon belüli viszonyait.

A viszonylag nagy, több mint 5000 fős mintán zajló adatfelvételünkhöz kapcsolódóan 2001 óta nyújtunk az Európai Unió eEurope programjával kapcsolatos lakossági benchmarking indikátorokat. Ezek alapján is megerősíthettük azt a más forrásokból is ismert tény, hogy hazánk a régió többi országához képest is lemaradásban van, legalábbis az otthoni internethozzáférés és -használat vonatkozásában. A terjedés gátjaként azonosítottuk az anyagi természetű és kulturális okokat, a magas számítógép- és internetezési árakat, a vonzó tartalmak és a digitális írástudás hiányát. A felsorolt okok eltérő mértékben járulnak hozzá ahhoz, hogy az internet-diffúzió nem kapja meg a régóta várt lendületet. Éppen ez évi vizsgálatunkból derült ki, hogy az okok sorrendjében átrendeződés tapasztalható: a számítógép hiánya miatt nem internetezők aránya az utóbbi egy évben jelentősen lecsökkent (44 %-ról 30 %-ra), és leggyakrabban a kérdezettek azzal magyarázzák a nem-használatot, hogy „nincs szükségük” az internetre (36 %), illetve „nem érdeklő” (26 %) őket. A kulturális tényezők fontos szerepére – a magyarországi távközlési piac sajátosságai és a fizetőképes lakossági kereslet kemény korlátai mellett - a WIP kutatás több alkalommal is ráirányította a szakmai közvélemény figyelmét. Újabb elemzéseink (melyek a jelen gyorsjelentés kereteit meghaladják) kimutatták, hogy Magyarországon az ún. „digitális szakadék”, amely a számítógépet- illetve internetet használók és nem használók között húzódik, eltér az Európai Unió országaitól. A legmélyebb szakadék hazánkban az idősebbeket és az iskolázatlanokat választja el a többségtől, és zár el számarányukat tekintve is jelentős csoportokat az információs társadalom életminőséget javító szolgáltatásainak igénybevételétől.

Ugyanakkor úgy tűnik, hogy ha némi késéssel is, de valami elkezdődött: az internet penetráció nyers mutatói az elmúlt évben elérték a 25%-ot, vagyis a magyar társadalom egynegyede - ha igen eltérő mértékben és formában, de -, az internet használójának mondja magát. Öröndetes az is, hogy az otthoni hozzáférés dinamikusán növekedett (a háztartások 12 százalékában van online

PC, szemben a tavalyi 8 százalékkal), és tíz felhasználóból ma már négy otthonról is használja a világhálót.

Az internet terjedésének egyik legfőbb húzó ereje a tanulók iskolai és otthoni internethasználata. A 14-17 éves korcsoport több mint háromnegyede (77 %) használja a világhálót. A gyermekek az iskolákban elsajátítják a digitális írástudást, és sokszor az ő közvetítésükkel jut el az otthonokba a számítógép és az internet, különösen az alacsonyabb státuszú háztartásokba. A családon belüli időmérleget, a családtagok interakcióit érezhetően befolyásolja az otthoni nethasználat és hatással van a gyermekek nevelésére és a család tagjainak együtt eltöltött idejére is.

A nagyságrendileg magasabb hozzáférési és használati mutatókkal rendelkező Egyesült Államokban<sup>1</sup> a digitális szakadék jelenségét amerikai kollégáink ma már nem annyira a hozzáférés szempontjából értelmezik, hanem a használat intenzitása és az internetre történő csatlakozás (keskeny versus szélessáv) szempontjából. Az amerikai új felhasználók másként használják a webet, mint a tapasztalt, régóta internetezőket. Az új belépők számára fontosabbak az internet nyújtotta szórakozási lehetőségek, valamint gyakrabban vásárolnak az interneten keresztül. Magyarországon ez egyelőre nem mutatható ki. A web egyes funkcióinak használata minden szempontból intenzívebb a tapasztalt felhasználók körében. Ezzel összefüggésben érdemes megemlíteni, hogy az online vásárlás elterjedése az utóbbi egy esztendőben jelentős volt. A felhasználók tizede ma már legalább havonta vásárol az interneten keresztül.

Miközben továbbra is fontosnak tartjuk, hogy a technológiai diffúzió folyamatáról évente beszámoljunk, a WIP adatbázis lehetőséget ad arra is, hogy ezen egyszerű mutatók mögé nézzünk és az internet társadalmi hatásairól szóló adatokat akár az elmúlt néhány év eredményeivel, akár nemzetközi mutatókkal vessük egybe. Ebben a gyorsjelentésben csak néhány elgondolkasztó alapösszefüggést villanthatunk fel, az elmélyültebb elemzések a WIP adataiból dolgozó Internet.hu címmel megjelenő könyvsorozat tanulmányaiban találhatóak.

A tanulmányban szereplő amerikai adatok a UCLA 2002-es WIP-jelentéséből származnak: A nemzetközi jelentések megtalálhatóak a [www.worldinternetproject.net](http://www.worldinternetproject.net) oldalon. A korábbi évek magyar beszámolóit a [www.tarki.hu](http://www.tarki.hu) és a [www.ittk.hu](http://www.ittk.hu) oldalakon olvashatóak. A korábbi évek (2001-02) magyar WIP adatbázisai a TÁRKI Adatbankban hozzáférhetőek másodelemzés céljából.

---

<sup>1</sup> Az otthoni internethozzáférés 2002-ben az amerikai WIP kutatás adatai szerint 59, az internethasználat 71 százalék volt. ([www.worldinternetproject.net](http://www.worldinternetproject.net))

## Összefoglalás

### Személyi számítógép és egyéb kommunikációs eszközök a magyarországi háztartásokban

- Legalább egy számítógép a magyarországi háztartások nem egészen egyharmadában található; ez a 2002-ben mért 26%-os elterjedtséghez képest 5 százalékpontnyi növekedést jelent.
- A megelőző hosszas stagnálás, illetve lassú bővülés után (1992 és 1998 között mindössze 3 százalékponttal nőtt a számítógéppel rendelkező háztartások aránya) a számítógép-ellátottság bővülésének trendje 1998 óta nagyjából azonosnak mondható, évente általában négy-öt százalékponttal növekszik azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol legalább egy számítógép van.
- 2003-ban Magyarországon a háztartások nem egészen háromnegyede rendelkezik vezetékes telefontal.
- Csaknem mindegyik háztartásban található színes tévé, és igen magas azoknak a háztartásoknak az aránya is, ahol legalább a háztartás egyik tagjának van mobiltelefonja.
- Műholdas tévéadás vételére alkalmas parabolaantenna, vagy kábeltévé a háztartások csaknem kétharmadában található, videomagnó pedig a háztartások több mint felében van.
- A tavalyi adatokhoz képest ismét megduplázódott a DVD lejátszóval rendelkező háztartások aránya, így már majdnem minden tizedik háztartásban van DVD lejátszó.

### Internet-hozzáférés és internethasználat

- A magyar háztartások 12 százaléka rendelkezik internet-hozzáféréssel, ez a tavalyi 8 százalékhöz képest szignifikáns növekedést jelez.
- Az internettel rendelkező háztartások fele analóg modemmel, vezetékes telefonvonalon keresztül csatlakozik az internetre. A különböző szélessávú technikák (kábel, ISDN, ADSL) aránya nagyjából azonos, 14-15 százalék között van; együttesen csaknem kiteszik az összes internetes háztartás másik felét.
- A WIP felmérése szerint ma a magyar lakosság 25 százaléka szokott internetezni, a legalább havi rendszerességgel internetezők aránya azonban csak 22 százalék
- A korábbi évekkkel ellentétben az internet használóinak többsége 2003-ban már nem csak a munkahelyén vagy az iskolában használja az internetet: az internetezés helyszínéül az

otthont (is) megjelölők aránya az összes internetezőn belül eléri a 41 százalékot, ami a teljes 14 éves és idősebb lakosságon belül 10,3 százalékot tesz ki. Ezzel az otthon az első helyre került az internetezés lehetséges helyszíneinek rangsorában. Továbbra is magas azonban az iskolában és a munkahelyen internetezők aránya az összes internethasználón belül.

- Az internethasználók a leggyakrabban e-mail-ezésre és munkával, tanulással kapcsolatos információk keresésére, illetve szórakozás, játék céljából, valamint ügyintézésre használják az internetet: a netezők harmada legalább heti gyakorisággal internetezik ilyen célból. Szintén elég gyakori tevékenységnek számít az online újságok olvasása, a különféle termékekkel kapcsolatos információkeresés valamint a chatelés, ezeket a tevékenységeket az internetezők negyede végzi legalább heti rendszerességgel. Online vásárlásra legalább heti vagy havi rendszerességgel összesen 11 százalék használja az internetet, ami jelentős növekedés a tavalyi 2 százalékos értékhez képest

### **A nem használat okai**

- Az idej válaszok alapján úgy tűnik, hogy a nem használat legfőbb oka a motiváció hiánya: a nem használók több mint harmada (36%) azt nyilatkozta, hogy azért nem internetezik, mert nincs szüksége rá.
- Az okok között továbbra is igen fontos – bár a tavalyinál jóval kevesebb említéssel szerepel – a számítógép hiánya (30%).
- A nem internetezők ötödét (26%) válaszuk szerint egyszerűen nem is érdekli a világháló.
- Az idén is fontos indoknak tűnik az anyagi okokra való hivatkozás. A 2002-es évben (21%), és idén is (18%) a nem internetezők ötöde azért nem felhasználó, mert a használatot túl drágának tartják.
- Mindemellert a tudásbeli hiányosságok is fontosnak mutatkoznak, hiszen a nem használók 17 százaléka megemlítette, hogy azért nem használja a világhálót, mert nincs ehhez megfelelő tudása.

### **Belépési szándék az internetezők táborába**

- Az idén is az internetet nem használók mintegy tizede tartotta valószínűnek, hogy a közeljövőben belépnek a világhálót használók táborába.

## **Jobbá teszik-e az új technológiák a világot?**

- A magyar használók körében azonban továbbra is markánsan tartja magát az a vélekedés, hogy az internet és a többi új kommunikációs eszköz a világot jobbá formálja (73%), s elenyésző azok köre, akik szerint mindezek térhódítása elrontaná a világot (5%).
- A nem használók kisebb arányban vélekednek úgy, hogy az új eszközök jobbá teszik a világot (54%) és 25 százalékuk szerint ezek a technikai fejlesztések nem változtatnak a világ állapotán.

## **Internettel kapcsolatos vélemények**

- Az internettel kapcsolatos vélekedésekkel kapcsolatban nem tapasztalhatunk nagyobb változásokat tavaly óta. Így továbbra is tartja magát az az elképzelés, miszerint a világhálón túl sok olyan tartalom található, ami gyermekek számára káros lehet, de az a vélekedés is sokakban egyetértést vált ki, mely szerint az internet segítségével sok időt lehet megtakarítani.
- A magyarországi internetezők viszonylag elégedettnek mutatkoznak az interneten található információk mennyiségével és azokhoz való hozzájutás egyszerűségével kapcsolatban. Az elégedettség mértéke ezekkel a dolgokkal kapcsolatban tavaly óta ráadásul növekedett. Az internetezők elégedettnek mutatkoznak az internettel általában is.
- A fentiekkel szemben tavaly óta csökkent az elégedettség a csatlakozás sebességével, ami valószínűleg azzal van összefüggésben, hogy egyre többen ismerkednek meg a szélessávú hozzáférés előnyeivel.

## **Internet és más médiumok**

- A tömegkommunikációs médiumok közül az információszerzés vonatkozásában még ma is a televízió játssza a legfontosabb szerepet, s ez különösen igaz az internetet nem használók körében. Az internethasználók táborában azonban a tévé mögött viszont lényegében már egy szintre kerültek a médiumok, így tehát számukra az informálódásban ugyanolyan fontos a világháló, mint a könyvek, a napilapok és a rádió.
- A szórakoztatás szempontjából szintén a televízió a legfontosabb médium, mind használók, mind a nem internetezők csoportjában. E tekintetben a világháló még mindig nem tartozik a legjelentősebb források közé, hiszen az internet még a netezők között is csak a negyedik legfontosabb csatornája a szórakozásnak.

## Internet a családban

- Az adatok tanúsága szerint a világháló megjelenése a háztartásban nem bolygatja meg túlságosan a családok életét. Az otthoni internet-hozzáféréssel rendelkezőknek 86 százaléka ugyanis úgy nyilatkozott, hogy a család tagjai megközelítőleg ugyanannyi időt töltenek együtt, amióta van otthon internet-hozzáférés, mint azelőtt.
- A gyermekek internetezését a szülők nem érzik túlságosan veszélyesnek sem az iskolai érdemjegyekre, sem pedig gyermekeik baráti kapcsolataira nézve. A szülők 85 százaléka szerint gyermeke(i) ugyanannyi időt tölt barátaival, mióta van otthon internet, és ugyanennyien látják úgy, hogy gyermeke(i) iskolai érdemjegyei nem változtak, mióta otthonról elérhető a világháló.
- Azokban az internet-kapcsolattal rendelkező háztartásokban, ahol 18 éven aluli gyermek is él, a szülők 53 százaléka számolt be arról, hogy valamilyen módon ellenőrzik kiskorú gyermekük internethasználatát. Az ellenőrzési módokkal kapcsolatban elmondható, hogy a magyarországi háztartásokban is egyre elterjedtebb a szűrőprogramok használata.

## Online kapcsolatok

- Az adatok tanúsága szerint az internet, a használók egy része számára, új kapcsolatok építésének is helyszíne. A magyarországi internetezők 32 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van legalább egy olyan ismerőse, akivel a világháló segítségével lépett kapcsolatba és 26 százalékuk számolt be arról, hogy több ilyen ismeretsége is van.
- Az adatok tanúsága szerint az internet leginkább a hasonló foglalkozású emberekkel való kapcsolatfelvételre és kapcsolattartásra alkalmas: az internetezők 28 százaléka számolt be arról, hogy intenzívebben érintkezik a hasonló munkájúakkal az internethasználat következtében. A hasonló hobbit űzőkkel és a családdal, barátokkal kapcsolatban egyaránt 22-22% százalék érez így. A hasonló politikai gondolkodásúakkal és ugyanolyan vallásúakkal kapcsolatban már kevesebben nyilatkoztak a világhálónak köszönhető intenzívebb érintkezésről.

## **Internet a munkahelyen**

- A munkahely az egyik legnépszerűbb terepe az internetezésnek: a munkahellyel rendelkező használók 67 százaléka munkahelyén (is) internetezik.
- A legnépszerűbb munkahelyi internetes aktivitás a munkával kapcsolatos levelezés és böngészés, ezeket a tevékenységeket a munkahelyükön internetezők túlnyomó többsége végzi havonta többször is. A munkahelyi internet-hozzáférés személyes célokra való használata sem ritka: a munkahelyükön internetezők több mint fele személyes jellegű levelezésre illetve böngészésre (is) használja a munkahelyi internetet.
- Ma Magyarországon igen kevésbé elterjedt gyakorlat az alkalmazottak internetezésének, illetve elektronikus levelezésének munkáltató általi ellenőrzése. Az alkalmazottaknak csak 27 százaléka számolt be arról, hogy munkáltatója valamilyen szinten ellenőrzi munkahelyi internetezését és 20% említett hasonlót a munkahelyi levelezéssel kapcsolatban. Ezek az arányok messze elmaradnak például az Egyesült Államokban jellemző számoktól.

## **A fiatalok és az internet**

- A legfiatalabb korcsoportban (14-19 évesek) jóval elterjedtebb a különböző infokommunikációs eszközök használata, mint az idősebbek körében.
- Az adatok tanúsága szerint a fiatalok emellett a digitális írástudás szintjét tekintve is megelőzik a náluk idősebbeket.
- Ha az internetezési szokásokat vizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy a legfiatalabbak korcsoportjában az egyes internetes tevékenységek népszerűsége máshogy alakul, mint a náluk idősebbek esetében. A 14-19 évesek körében a legnépszerűbb internetes tevékenység a szórakozás, zenehallgatás, míg az idősebbek körében a legnépszerűbb foglalatosság az e-mailezés. Ezen kívül a fiatalok körében jóval népszerűbb a chatelés is.

## A magyar társadalom és az internet, 2003

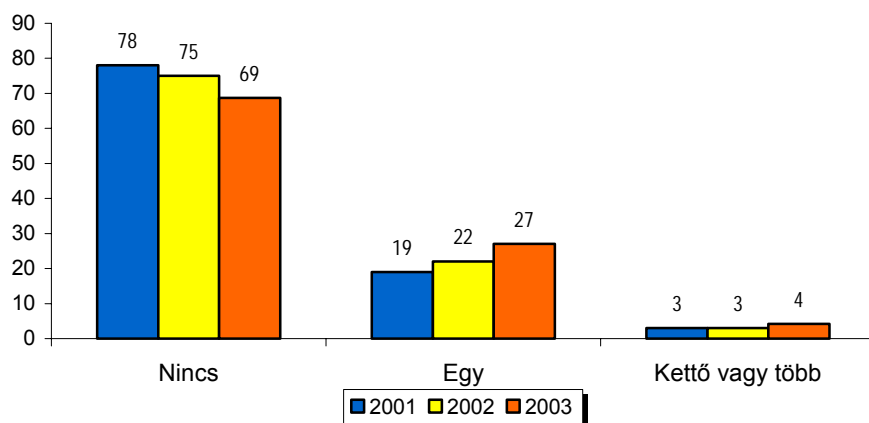
### Hozzáférés

Az internethasználat vizsgálatának első lépése, hogy megvizsgáljuk, a lakosság körében milyen arányban terjedtek el az olyan info-kommunikációs eszközök, mint a személyi számítógép és a vezetékes telefon. Erre azért van szükség, mert ennek a két eszköznek a penetrációs szintje alapvetően meghatározza az internet elterjedtségének mértékét.

### Kiknek van számítógépe?

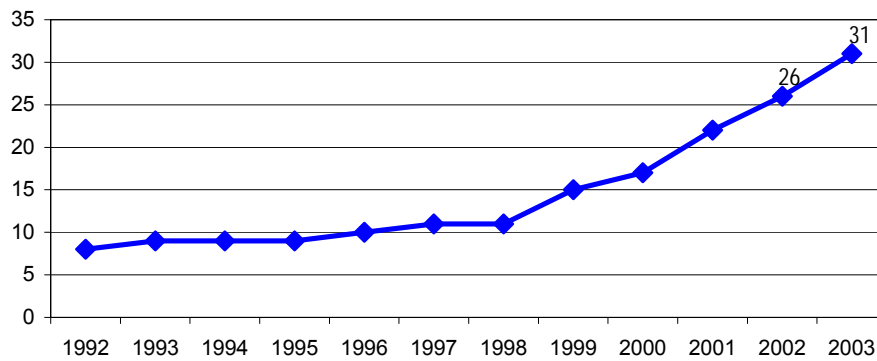
Legalább egy számítógép a magyarországi háztartások nem egészen egyharmadában található; ez a 2002-ben mért 26%-os elterjedtséghez képest 5 százalékpontnyi növekedést jelent. Ez elsősorban az egy számítógéppel rendelkező háztartások arányának növekedéséből származik; de növekedésnek indult a kettő vagy annál több számítógéppel rendelkező háztartások aránya is.

Háztartások számítógéppel való ellátottsága 2001, 2002, 2003 (%)



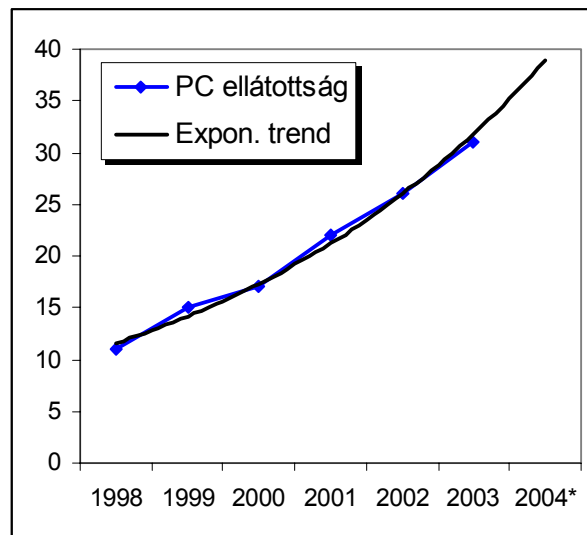
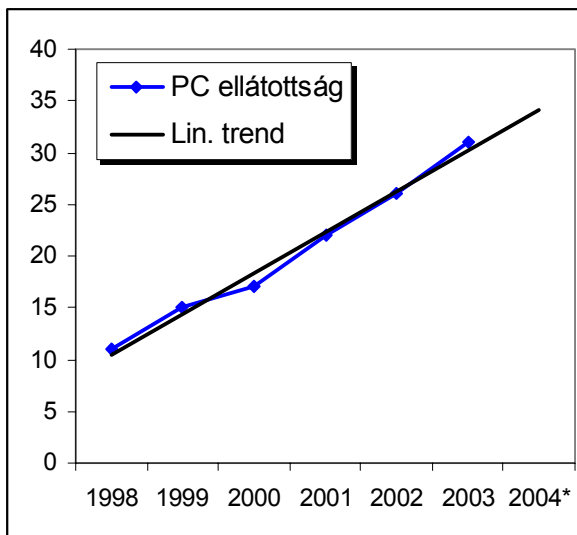
A megelőző hosszas stagnálás, illetve lassú bővülés után (1992 és 1998 között mindössze 3 százalékponttal nőtt a számítógéppel rendelkező háztartások aránya) a számítógép-ellátottság bővülésének trendje 1998 óta nagyjából azonosnak mondható, évente általában négy-öt százalékponttal növekszik azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol legalább egy számítógép található.

## A háztartások számítógéppel való ellátottságának alakulása 1992-2003 (%)



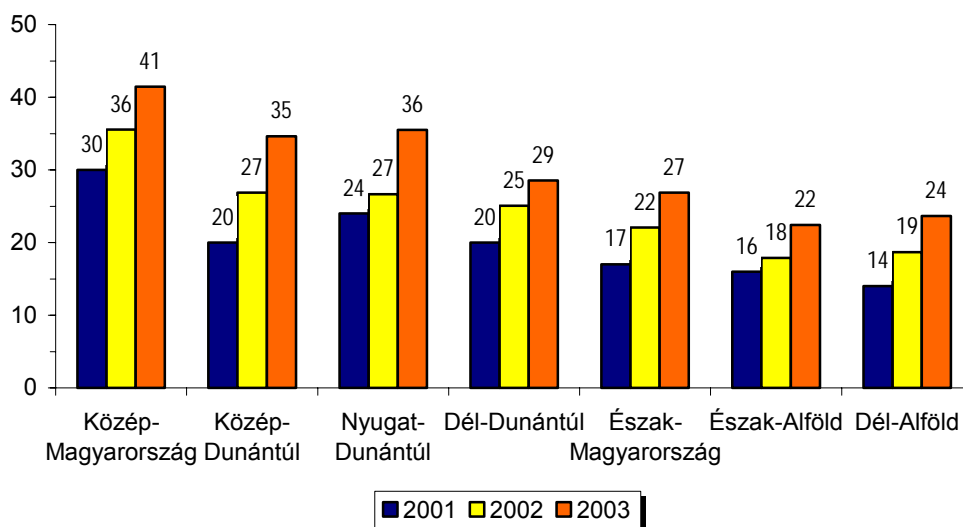
Tavalyi trendelemzéseink, melyek az 1998-2002 közötti adatokon alapultak, 2003-ra 29 százalékos otthoni számítógép-ellátottságot prognosztizáltak lineáris trend esetén, míg exponenciális trend esetén 33 százalékos értéket kellett volna kapnunk. A most megfigyelt 31 százalékos érték éppen a két érték közé esik, ami arra utal, hogy a személyi számítógépek elterjedésének dinamikus időszaka még várhat magára.

Hasonló módszerrel az 1998 és 2003 közötti időszakra vonatkozó adatok alapján 2004-re 34-39 százalék közötti számítógép-ellátottságot várhatunk.



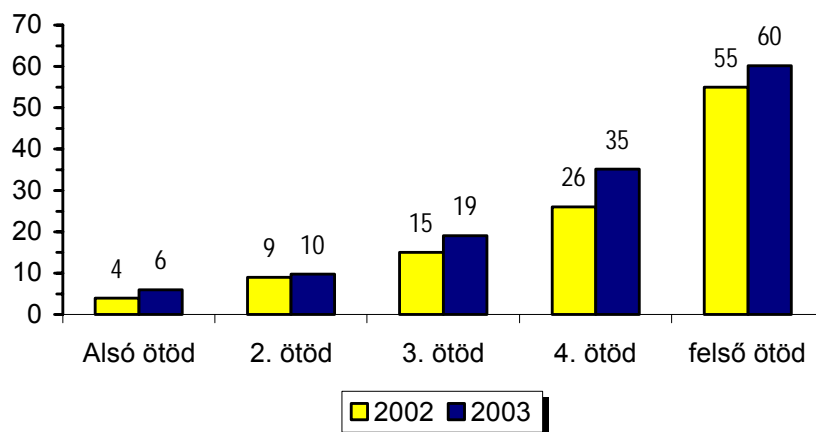
A személyi számítógéppel való ellátottság mértéke régióként jelentős különbségeket mutat. A Budapest-környéki régióban a legmagasabb (41%), és a számítógéppel rendelkező háztartások aránya átlagon felüli a Nyugat- és Közép-Dunántúlon (35-36%) is, míg a legkisebb arányban (23-24%) az alföldi háztartásokban található számítógép. A bővülés dinamikáját illetően szintén élen járnak a közép- és nyugat-dunántúli régiók, míg az Alföldön és Észak-Magyarországon nagyjából az országos átlagnak megfelelő mértékű bővülést figyelhetünk meg. A Dél-Dunántúlon és a közép-magyarországi régióban azonban az átlagnál kevésbé növekszik a háztartásokon belül a számítógéppel rendelkezők aránya.

**A háztartások számítógéppel való ellátottsága régióként (%)**



Továbbra sem csökkennek a jövedelmi egyenlőtlenségek a háztartások számítógép-ellátottságában: azt, hogy egy háztartásban van-e számítógép, a 2003-as adatok szerint is jelentős mértékben meghatározza a háztartás jövedelme. Ezen belül is erősebb a háztartás összjövedelmének meghatározó ereje: míg az összjövedelem szerinti alsó ötödben csak 6% a számítógéppel rendelkező háztartások aránya, a felső jövedelmi ötödben ez az érték 60%.

#### A háztartások számítógéppel való ellátottsága jövedelmi ötödek szerint (%)



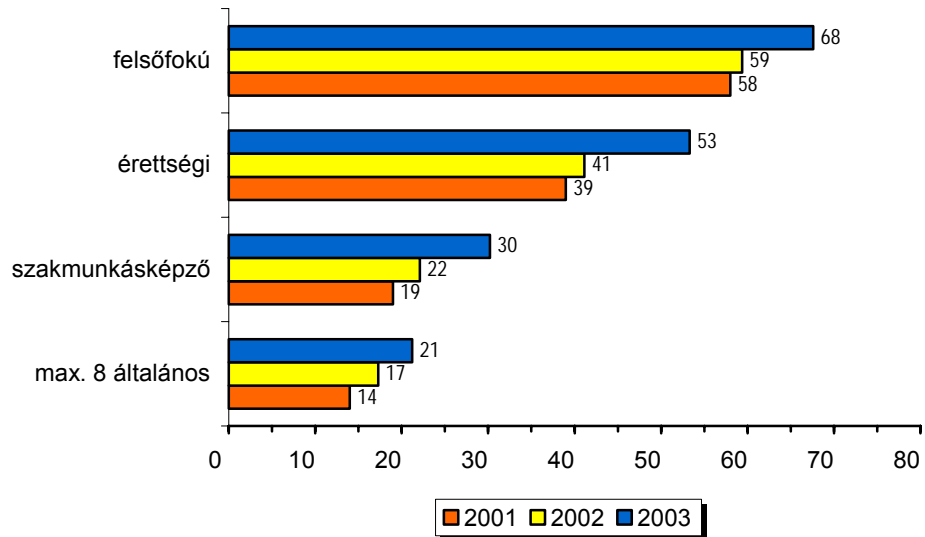
Az összjövedelemnél kisebb mértékben, de az egy főre jutó jövedelem nagysága is befolyásolja a számítógép-ellátottságot: az alsó négy ötödben 20% körüli, a legfelsőben pedig 39%-os arányban találhatók számítógéppel rendelkező háztartások.

Az otthoni számítógép-ellátottságot természetesen nem csak háztartások, hanem személyek szintjén is vizsgálhatjuk. Ebben az esetben azt láthatjuk, hogy a magyar lakosok 36 százalékának van otthoni számítógépe, ami az előző évhez képest 21 százalékos növekedést jelent. Ezen belül azonban nagy különbségek mutatkoznak a kérdezettek iskolai végzettsége és életkora szerint.

Az alapkülső és szakmunkás végzettségűek körében a számítógéppel való ellátottság az átlag alatt van (21 illetve 30 százalék), míg az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek az átlagnál jóval nagyobb valószínűséggel élnek olyan háztartásban, ahol van számítógép. Ugyanakkor megállapítható, hogy a számítógép-ellátottság iskolai végzettség szerinti különbségei, ha kis mértékben is, de csökkenő tendenciát mutatnak: valamennyi csoportban erőteljesebben növekedett a számítógéppel rendelkezők aránya idén, mint 2002-ben, de a legdinamikusabb bővülést a szakmunkás képzettséggel, illetve érettségivel rendelkezők körében találjuk. Tőlük valamelyest lemaradtak a legfeljebb 8 általánost végzettek, ahol csak 23 százalékkal nőtt a

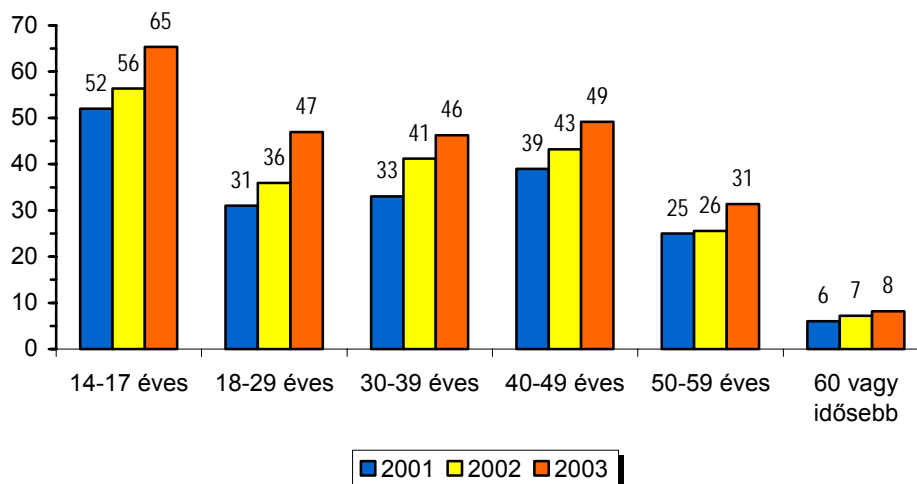
számítógéppel rendelkezők aránya, a legkisebb növekedést (14%) azonban a felsőfokú végzettségűeknél mértük, vagyis ez a csoport fokozatosan veszít előnyéből a többiekhez képest.

### A számítógéppel rendelkezők aránya iskolai végzettség szerint (%)



Az életkor hasonlóan meghatározó szerepet játszik a számítógéppel való ellátottságban, mint 2002-ben. A legmagasabb számítógép-ellátottsági arányt (65%) a 14-17 évesek csoportjában mértük. Őket követik a 18-49 éves korcsoportok nagyjából azonos, 46-49 százalékos ellátottsági aránnyal. A tavalyi évhez képest valamelyest javult az 50-59 év közöttiek helyzete, idén már csaknem egyharmaduk él olyan háztartásban, ahol van számítógép. A legidősebb, 60 év feletti korcsoport azonban továbbra is lemarad, körükben a tavalyi 7 százalékról mindössze 8 százalékra növekedett a számítógéppel rendelkezők aránya.

### A számítógéppel rendelkezők aránya életkor szerint (%)



A roma lakosság társadalmi hátrányai a tavalyi évhez hasonlóan idén szintén megmutatkoznak a számítógép-hozzáférésben is: a kérdezőbiztosok által „roma származásúnak” vélt megkérdezettek csupán 13 százaléka él PC-vel ellátott háztartásban, szemben a „nem roma” többség 38 százalékaival.

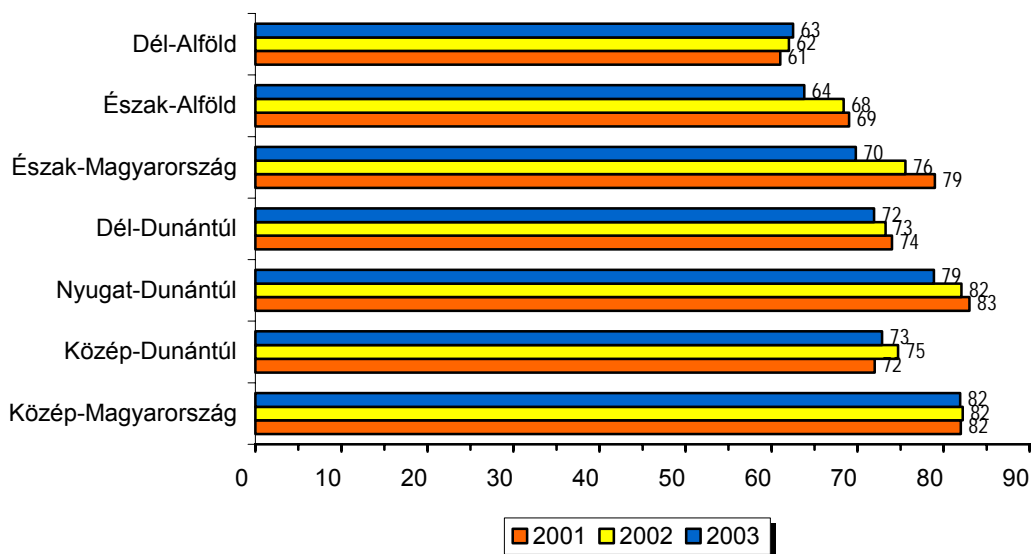
### Vezetékes telefon

Mivel az otthoni internethasználat a legtöbb esetben még mindig modem segítségével, telefonvonalon keresztül történik, az internethasználat vizsgálatakor fontos szempont a háztartások vezetékes telefonnal való ellátottsága.

2003-ban Magyarországon a háztartások nem egészen háromnegyede rendelkezik vezetékes telefonnal. Az ország területén azonban nem egyenletes a telefon-ellátottság: a legnagyobb arányban (82%) a közép-magyarországi régióban található vezetékes telefonnal rendelkező háztartások, az Alföldön ezzel szemben kevesebb, mint kétharmad a telefonos háztartások aránya.

A mobiltelefonok térnyerése következtében a vezetékes telefonnal ellátott háztartások aránya csökkenő tendenciát mutat: az ország hét régiója közül ötben 2-6 százalékpont közötti csökkenés figyelhető meg, míg Közép-Magyarországon stagnál, a Dél-Alföldön pedig egy százalékponttal nőtt a telefonos háztartások aránya.

### Háztartások vezetékes telefonnal való ellátottsága régiók szerint (%)

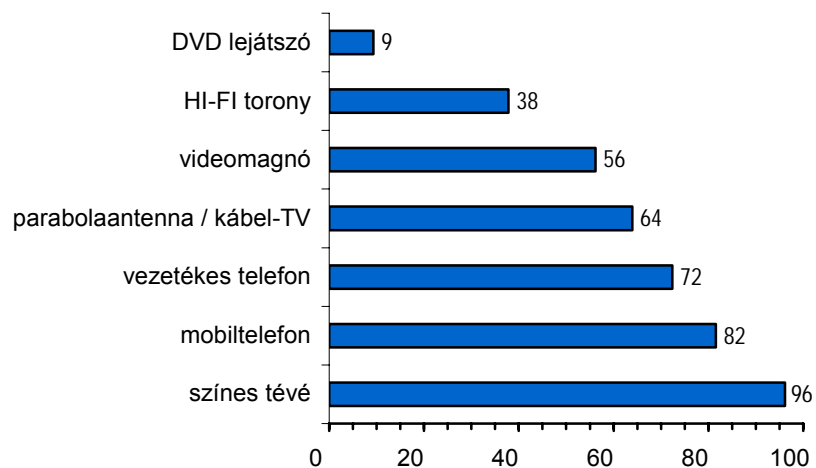


### Egyéb IKT- és multimédia eszközök

Csaknem mindegyik háztartásban található színes tévé, és igen magas azoknak a háztartásoknak az aránya is, ahol legalább a háztartás egyik tagjának van mobiltelefonja. Műholdas tévéadás vételére alkalmas parabolaantenna, vagy kábeltévé a háztartások csaknem kétharmadában található, videomagnó pedig a háztartások több mint felében van.

A tavalyi adatokhoz képest ismét megduplázódott a DVD lejátszóval rendelkező háztartások aránya, így már majdnem minden tizedik háztartásban található DVD lejátszó.

### Háztartások IKT- és multimédia eszközökkel való ellátottsága (%)



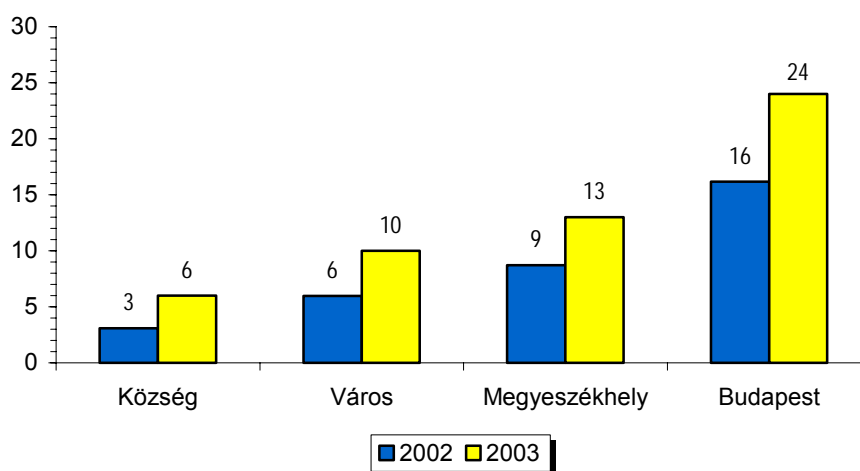
## Internet-hozzáférés és -használat

### Hozzáférés

Az internet használatának szempontjából fontos tényező az otthoni hozzáférés lehetősége. A magyar háztartások 12 százaléka rendelkezik internet-hozzáféréssel, ez a 14 év feletti lakosságra vonatkozóan 13 százalékos otthoni internetelérési arányt jelent.

Az internetelérés aránya pozitív összefüggésben áll a települések urbanizáltsági fokával: míg a falvakban csak a háztartások 6 százalékában lehet használni az internetet, addig Budapesten ez az arány eléri a 24 százalékot. A megyeszékhelyeken 13 százalék, az egyéb városokban pedig 10 százalék az internetre csatlakoztatott háztartások aránya.

**Az otthoni internet-hozzáférés aránya a lakóhely településtípusa szerint (%)**



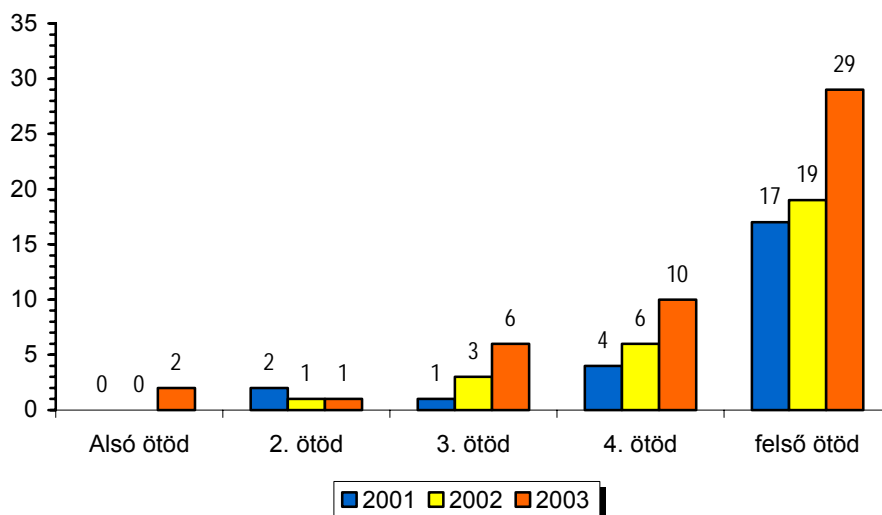
Mindenképpen pozitív tendencia, hogy az interneteléréssel rendelkező háztartások aránya nem csak Budapesten, hanem a kisebb településeken is növekszik. Ez az arány Budapesten 16%-ról 24%-ra növekedett 2002-2003 között, míg a falvakban megduplázódott, és az egyéb városokban is több mint másfélszeresére növekedett.

A számítógép-ellátottsághoz hasonlóan az otthoni internet-hozzáférést is erősen meghatározza a háztartás jövedelme. Az összes jövedelem ötödei szerint a legalsó csoportba tartozó háztartásoknak csupán 2 százaléka rendelkezik interneteléréssel, a legmagasabb jövedelmű háztartásoknak pedig 29 százalékában van internet. A növekedés azonban nem egyenletes: a legfelső ötödbeli arány még a negyedik ötödbe tartozó háztartások internet-hozzáférési arányának is csaknem a háromszorosa.

A jövedelmi egyenlőtlenségek a tavalyi eredményekhez képest, ha rendkívül alacsony mértékben is, de csökkenni látszanak az otthoni internet-hozzáférés tekintetében. A tavalyi adatok szerint a

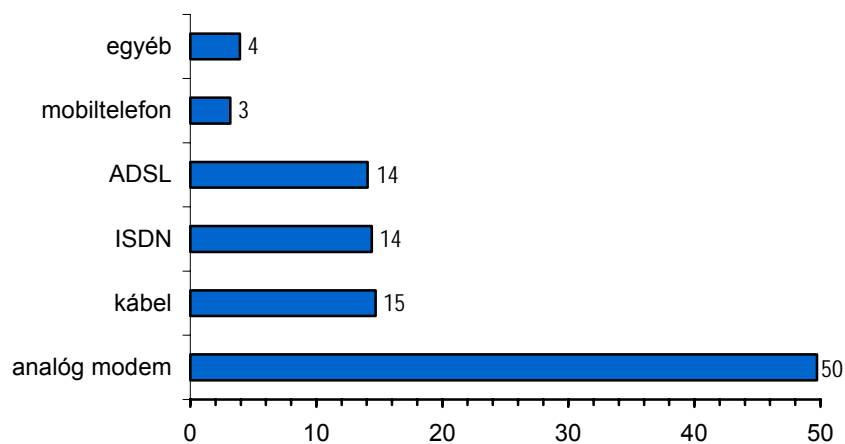
harmadik és a negyedik ötöd között kétszeresére, a negyedik és a legfelső ötöd között pedig 3,2-szeresére növekedett az internettel rendelkező háztartások aránya. Idén a harmadik és a negyedik ötöd közötti növekedés csak 1,7-szeres, a negyedik és a legfelső ötöd között pedig 2,9-szeres.

#### Az otthoni internet-hozzáférés aránya a háztartás összes jövedelmének ötödei szerint (%)



Az internettel rendelkező háztartások fele analóg modemmel, vezetékes telefonvonalon keresztül csatlakozik az internetre. A különböző szélessávú technikák (kábel, ISDN, ADSL) aránya nagyjából azonos, 14-15 százalék között van; együttesen csaknem kiteszik az összes internetes háztartás másik felét. A mobiltelefonok az internet-hozzáférés terén egyelőre még nem jelentenek komoly fenyegetést a vezetékes telefonra, ugyanis a háztartások mindössze 3 százaléka csatlakozik mobilon keresztül az internetre.

#### Az otthoni internet-hozzáférés típusa (%)



## Használat

A WIP felmérése szerint ma a magyar lakosság 25 százaléka szokott internetezni, a legalább havi rendszerességgel internetezők aránya azonban csak 22 százalék<sup>2</sup>. Ezen belül azonban a férfiak inkább érintettek az internet világában, hiszen közöttük 24% használ havi rendszerességgel internetet, míg a nőknek csak 18 százaléka.

A különböző nemzetközi eredményekkel való összehasonlíthatóság érdekében az internet-használók arányát az alábbi táblázatban három eltérő népességfogalomra is közöljük, három különböző internethasználati definícióval.

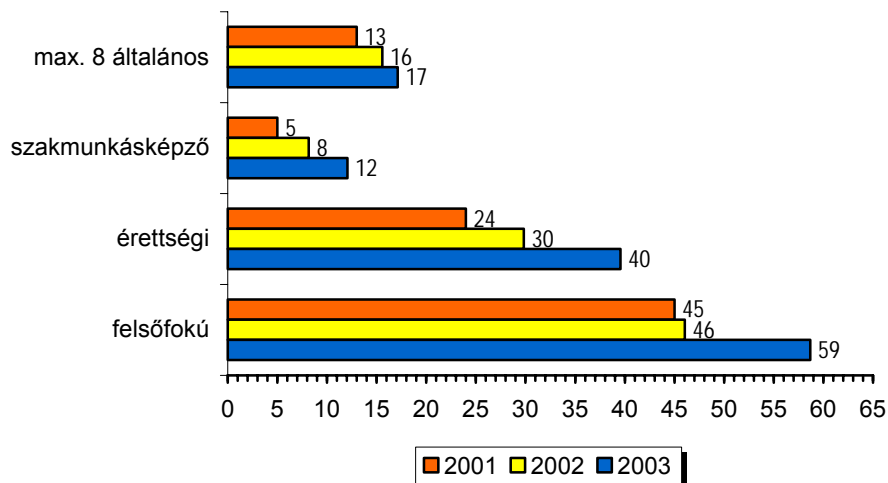
	szokott internetezni összesen	legalább havonta internetezik összesen	legalább hetente internetezik összesen
14 éves és idősebb	25%	22%	19%
15 éves és idősebb	25%	21%	19%
18 éves és idősebb	22%	19%	17%

Mind a nemzetközi tendenciákkal, mind pedig a WIP korábbi évekbeli magyarországi felméréseinek eredményeivel összhangban vannak azok a mostani adatok, amelyek szerint minél magasabb valakinek az iskolai végzettsége, annál nagyobb valószínűséggel használja a világhálót. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 59 százaléka internetezik, a legfeljebb 8 általánost végzetteknel pedig ez az arány 17% (a legalacsonyabb arányt a szakmunkásképzőt végzetteknel láthatjuk – ez azzal magyarázható, hogy a szakmunkás végzettségűek többségénél végleges végzettségről beszélhetünk, míg a legfeljebb 8 általánost végzettek nagy része még tanuló, akiknek a végleges végzettsége várhatóan magasabb lesz).

---

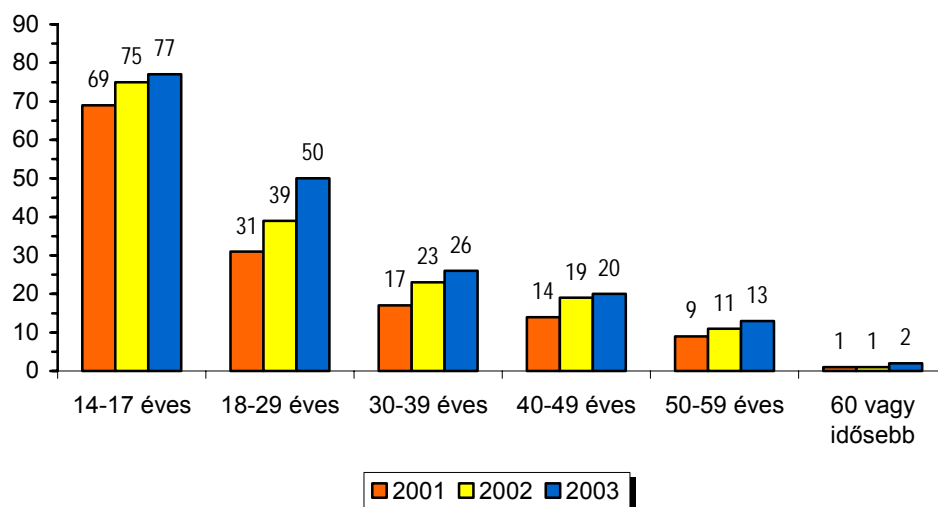
<sup>2</sup> A 14 éves és idősebb lakosságon belül.

### Az internethasználók aránya iskolai végzettség szerint (%)



Hasonlóan jellegzetes összefüggés van az internethasználat és az életkor között is: minél idősebb a válaszadó, annál kevésbé valószínű, hogy a világháló használója: míg a 14-17 éves korosztályban jellemzően interneteznek a válaszadók (77%), addig a 60 év felettieknek mindössze 2 százaléka használja az internetet. A tavalyi felmérés eredményeihez képest mindegyik korcsoportban növekedett az internet felhasználóinak aránya, azonban a korcsoportok közötti különbségek nem csökkennek jelentősen. Igazán jelentős növekedést az internethasználók arányában csak a 18-29 évesek csoportjában találunk, ugyanott, ahol 2001-2002 között is a legdinamikusabb volt a növekedés. Ez részben annak köszönhető, hogy a korábbi években még a legmagasabb internethasználattal jellemezhető 14-17 éves korosztály tagjai fokozatosan feltöltik az eggyel idősebb korcsoportot.

### Az internethasználók aránya a különböző korcsoportokban (%)



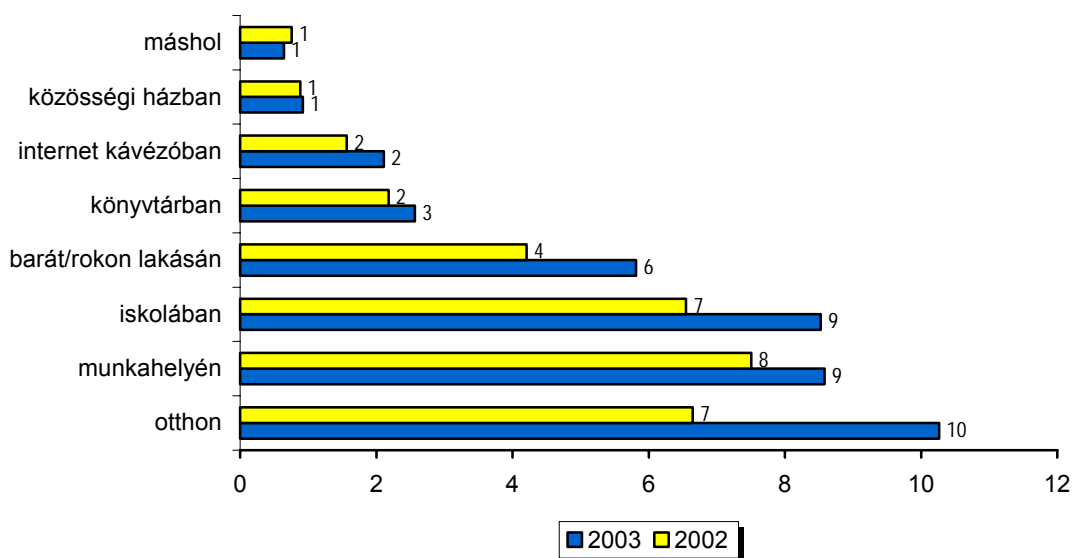
### Az internetezés helyszíne

A korábbi évekkel ellentétben az internet használóinak többsége 2003-ban már nem csak a munkahelyén vagy az iskolában használja az internetet: az internetezés helyszínéként az otthon (is) megjelölők aránya az összes internetezőn belül eléri a 41 százalékot, ami a teljes 14 éves és idősebb lakosságon belül 10,3 százalékot tesz ki. Ezzel az otthon az első helyre került az internetezés lehetséges helyszíneinek rangsorában.

Továbbra is magas azonban az iskolában és a munkahelyen internetezők aránya az összes internethasználón belül. Amennyiben az iskolát és a munkahelyet azonos válasznak tekintjük (mivel a kettő kölcsönösen kizárja egymást), továbbra is ez bizonyul az internetezés leggyakoribb helyszínének.

Tavalyhoz képest valamelyest növekedett a barátok, ismerősök lakásán internetezők aránya. A közösségi hozzáférési helyeket (könyvtár, internet kávézó, közösségi ház) illetően nem történt lényeges változás, idén is meglehetősen alacsony az itt internetezők száma.

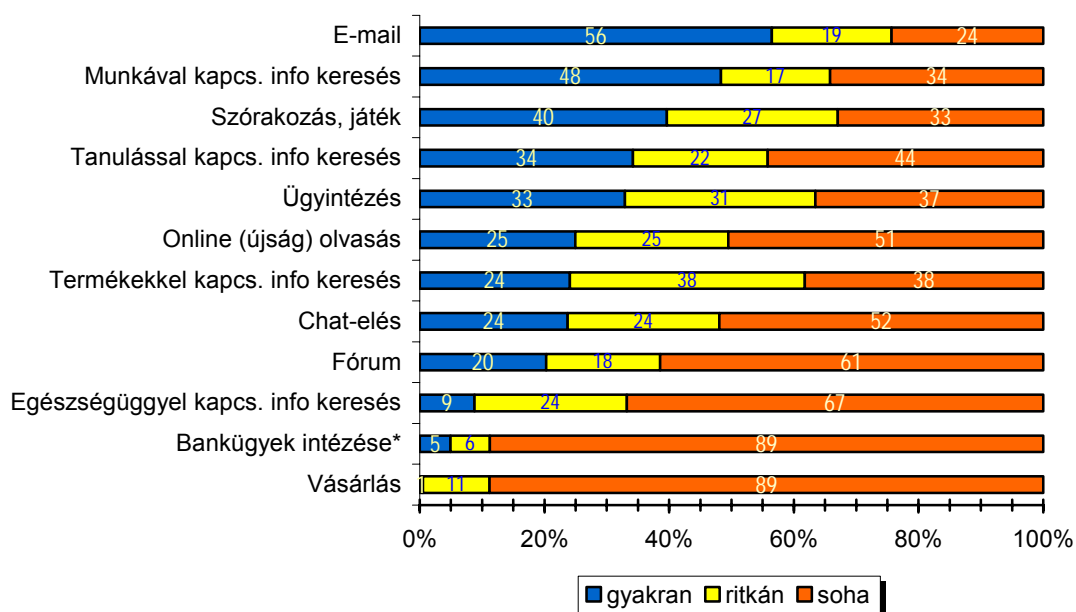
**Az internethasználat helye és arányai (%)**



## Mire használják az internetet?

Az internethasználók a leggyakrabban e-mail-ezésre és munkával, tanulással kapcsolatos információk keresésére, illetve szórakozás, játék céljából, valamint ügyintézésre használják az internetet: a netezők harmada legalább heti gyakorisággal internetezik ilyen célból. Szintén elég gyakori tevékenységnek számít az online újságok olvasása, a különféle termékekkel kapcsolatos információkeresés, valamint a chatelés, ezeket a tevékenységeket az internetezők negyede végzi legalább heti rendszerességgel. Különböző fórumokhoz már csak az internetezők ötöde csatlakozik hetente, és csaknem ugyanannyian ritkábban. Egészségügyi információkat csak 9 százalék keres rendszeresen, az internetezők kétharmada pedig egyáltalán nem. Bankügyeket csak 5 százalék intéz legalább hetente az interneten keresztül, az internetezők 89 százaléka pedig soha. Online vásárlásra legalább heti vagy havi rendszerességgel összesen 11 százalék használja az internetet, ami jelentős növekedés a tavalyi 2 százalékos értékhez képest, a netezők 89 százaléka azonban még soha nem vásárolt az interneten keresztül.

### Online tevékenységek gyakorisága az internethasználók körében (%)



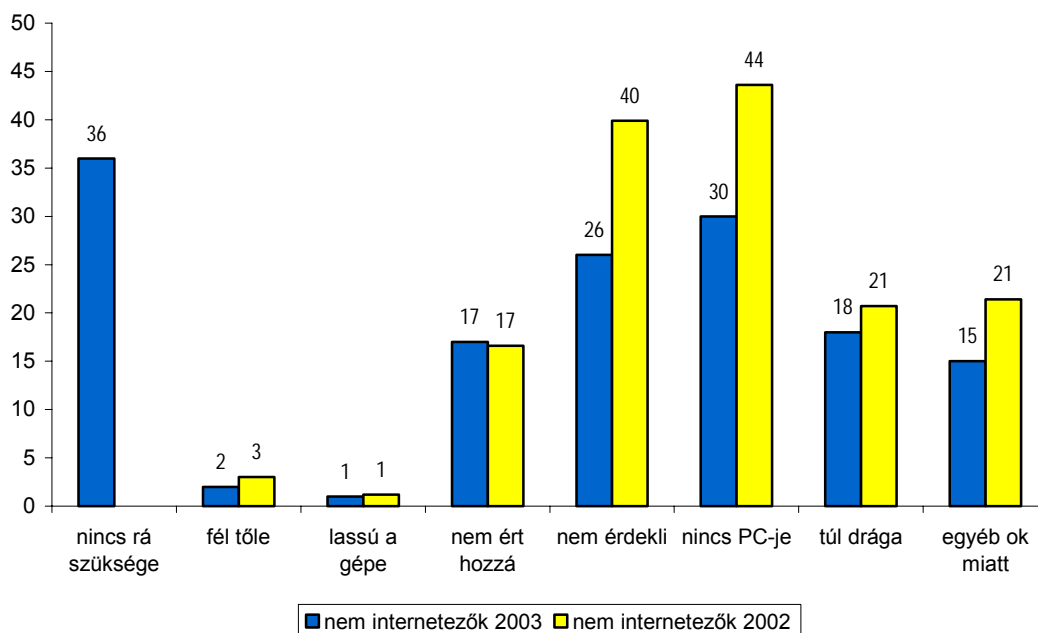
\*A bankügyek intézése a 18 éven felüli internetezőkre vonatkozik.

## **Nem internetezők: miért nem használják?**

Az internethasználat alakulásának nem túl nagy léptékű bővülése láttán felmerül a kérdés - s ezért évről évre vizsgáljuk is - hogy azok, akik még nem használják a világhálót, milyen okokkal indokolják távolmaradásukat? A nem internetezés okai felől idén is nyitott kérdéssel tudakozódtunk és a válaszokat utólag kategorizáltuk. 2003-ban a tavalyi kategóriákhoz a feldolgozás során egy újabbat is hozzátettünk, amelynek mértéke igen meghatározónak mutatkozott: a válaszolók nagy része ugyanis úgy nyilatkozik, hogy nincs szüksége a világháló nyújtotta lehetőségekre.

Az ideai válaszok alapján tehát úgy tűnik, hogy a nem használat legfőbb oka immár ebben keresendő: a nem netezők több mint harmada (36%) azért nem internetezik, mert nincs szüksége rá. Emellett az okok között továbbra is igen fontos – bár a tavalyinál jóval kevesebb említéssel szerepel – a számítógép hiánya (30%). A nem internetezők ötödét (26%) egész egyszerűen nem is érdekli a világháló, és idén is fontos indoknak tűnik az anyagi okokra való hivatkozás. A 2002-es évben (21%), és idén is (18%) a nem internetezők ötöde azért nem felhasználó, mert a használatot túl drágának tartják. Ugyanakkor mindkét esztendőben fontosnak mutatkozott a tudásbeli (vélt) hiányosságok elrettentő ereje, hiszen a nem használók 17 százaléka mindkét évben megemlítette, hogy azért nem használja a világhálót, mert nincs ehhez megfelelő tudása.

### Miért nem használja az internetet? (nem használók, %)



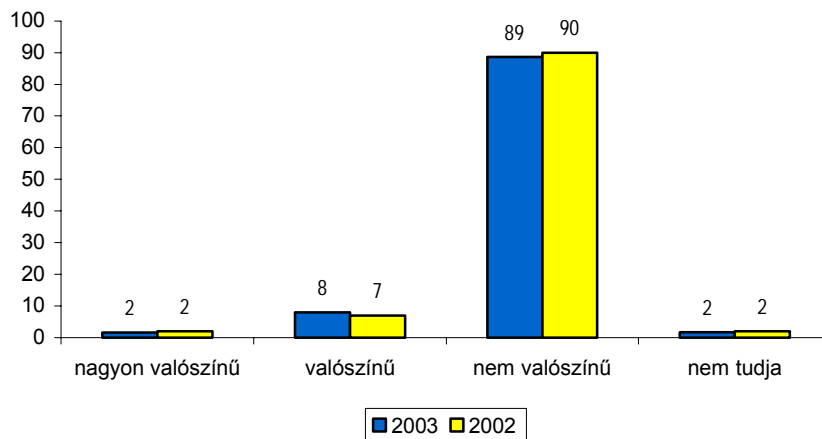
Érdekes módon a felső vezetők körében az átlagosnál is többen említik a nem internetezés okaként azt, hogy egyszerűen nincs szükségük a világháló nyújtotta előnyökre (48%), és a középvezetők között is felülreprezentáltak az így vélekedők (48%). A részletesebb adatokat szemlélve szembetűnő az is, hogy a budapestiek másokhoz képest jóval nagyobb arányban hivatkoznak arra, hogy az internetezés túl sokba kerül (26%).

A nem használók motivációiról szóló magyar adatok, igen hasonlatosak a 2002-es amerikai eredményekhez. Az amerikai nem internetezők körében is a komputer hiánya (28,5%), és az érdeklődés hiánya (23%) bizonyult a legfontosabb tényezőknél, és ott is mintegy 15 százalék nyilatkozott úgy, hogy a hozzáértésbeli hiátusok miatt nem tagja az internetezők közösségének.

## Belépési szándék

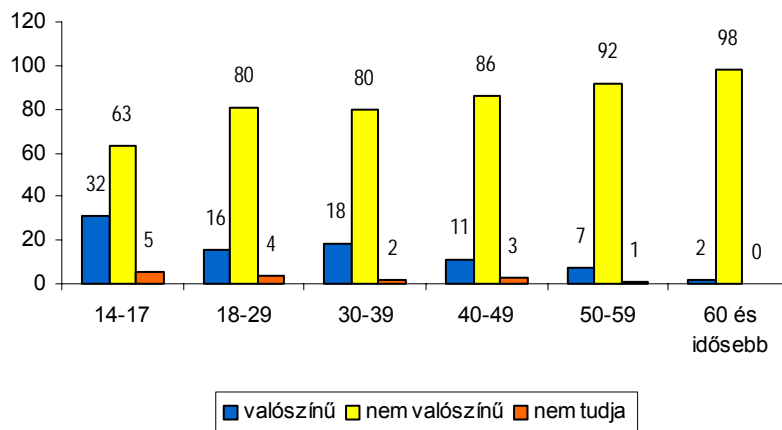
A 2003-as felmérés tanulsága szerint nemigen mutatkozik elmozdulás a tekintetben, hányan érzik úgy, hogy az elkövetkező évben többé-kevésbé rendszeres internetezőkké válnának. Ahogy tavaly, úgy idén is a nem netezők mintegy tizedének állítása alapján valószínűsíthető, hogy a közeljövőben belépnek a világhálót használók táborába. Minthogy azonban 2002-ről 2003-ra sem bővült kilenc százalékkal a netezők létszáma (tavaly ugyanis ennyien valószínűsítették belépésüket), úgy ezek a számok sem jelentik azt, hogy jövőre feltétlenül ennyivel bővülne az internetezők köre.

### Mennyire valószínű, hogy a következő egy éven belül rendszeres internethasználó lesz? (nem internetezők %)



Ha a belépési szándékot korcsoportok szerint vizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy az idősebb korcsoportok felé haladva, egyre kisebb a belépés valószínűsége.

### Mennyire valószínű, hogy a következő évben internethasználóvá válik? (a különböző korcsoportokban, %)



## Internettel kapcsolatos vélemények

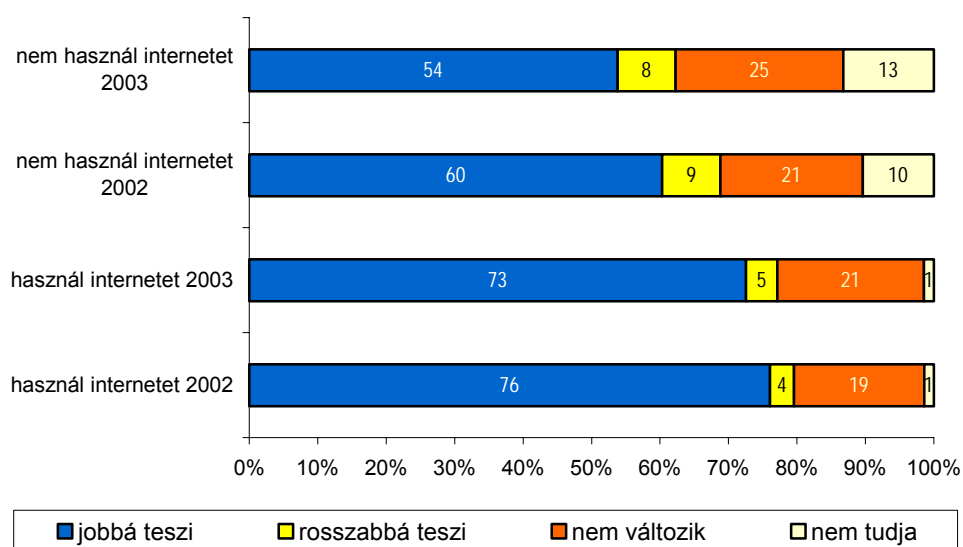
### Jobbá válik-e a világ?

Bár az internetezők körének bővülését ma még elsősorban anyagi és technikai okok gátolják, az is nyilvánvaló, hogy az elterjedés mértékét az internettel és más kommunikációs médiumokkal kapcsolatos attitűdök befolyásolják. Így évről évre érdemes megvizsgálni azt is, miként vélekednek az emberek az új médiumok okozta változásokról, illetve magáról az internetről.

Míg tavaly az amerikai adatokhoz képest a magyaroknak egyfajta techno-optimizmusáról beszélhettünk, az ideai adatokban már nem mutatható ki efféle különbség. Annak megítélésében ugyanis, hogy a világ vajon jobbá, vagy éppen rosszabbá válik az új kommunikációs eszközök révén, tavalyhoz képest némi elmozdulás látszik. Elsősorban a az internetet nem használók körében vált kevésbé jellemzővé az a vélekedés, hogy ezek a technológiák pozitív irányban változtatnák meg világunkat (54%), s nőtt azok aránya, aki szerint ezek a technikák nemigen változtatnak a világ állapotán (25%). Ez a két adat gyakorlatilag megegyezik a jelenleg elérhető 2002-es amerikai adatokkal (ott 54 százalék szerint javul és 29 százalék szerint nem változik a világ az új technológiák révén). Abban azonban látunk eltérést, hogy a magyar nem használók között továbbra is kevesen (8%) akadnak olyanok, kik szerint rosszabbodik a világ az internet, a mobiltelefon és a többi új kommunikációs eszköz elterjedése miatt, míg az Egyesült Államokban a nem internetezők 17 százaléka vélekedik így.

A magyar használók körében azonban továbbra is markánsan tartja magát az a vélekedés, hogy az internet és a többi új kommunikációs eszköz a világot jobbá formálja (73%), s elenyésző azok köre, akik szerint mindezek térhódítása elrontaná a világot (5%).

## Az új kommunikációs eszközök jobbá vagy rosszabbá teszik a világot? 2002, 2003 (%)



A tavalyi adatokhoz hasonlóan továbbra is tapasztalható az a tendencia, hogy a kor növekedésével a változások iránti lelkesedés csökken. Míg a 14-17 éveseknek 74 százaléka, a hatvan év felettieknek már csak 41 százaléka szerint üdvözlendő a kommunikációs médiumok okozta változások.

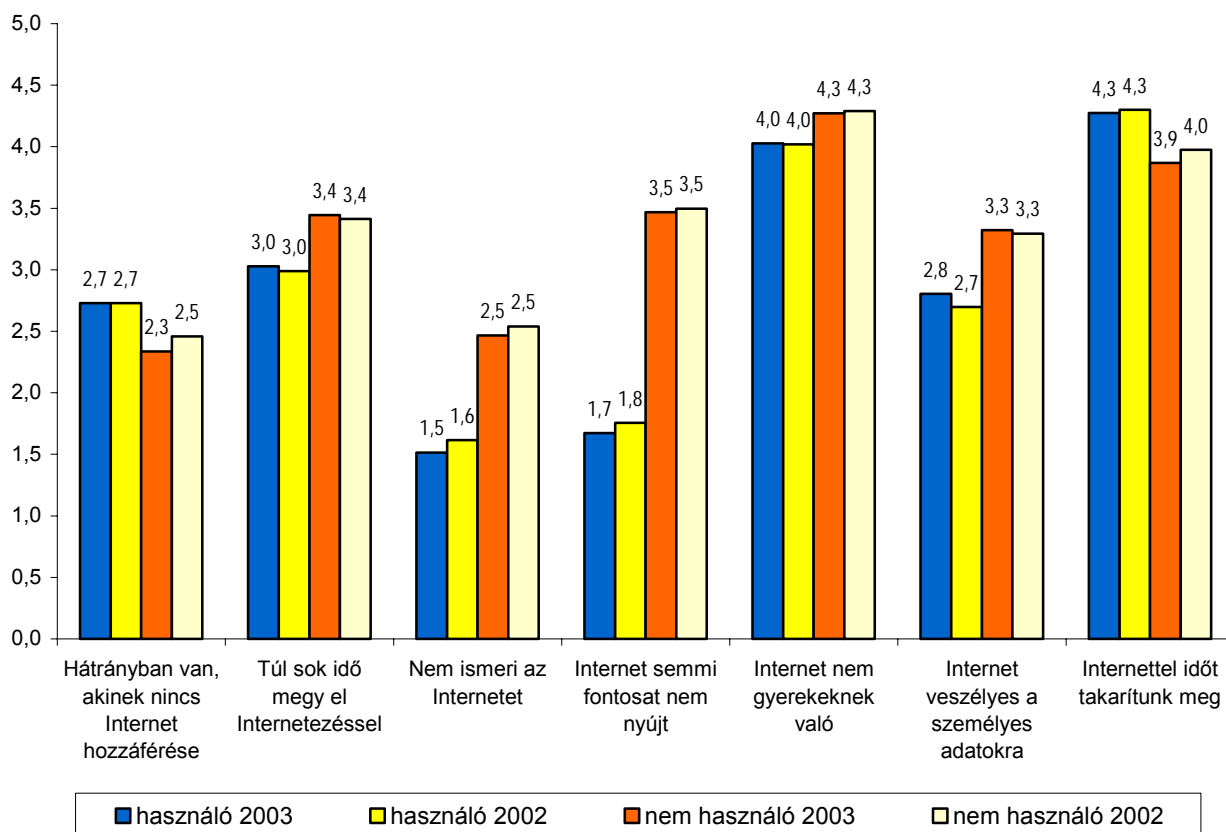
### Az internettel kapcsolatos vélemények

Az internettel kapcsolatos vélekedésekkel kapcsolatban nem tapasztalhatunk nagyobb változásokat tavaly óta. Így továbbra is tartja magát az az elképzelés, miszerint a világhálón túl sok olyan tartalom található, ami gyermekek számára káros lehet, de az a vélekedés is sokakban egyetértést vált ki, mely szerint az internet segítségével sok időt lehet megtakarítani.

A kérdések megítélésében persze mutatkozik némi különbség használók és nem használók között. Például az internet gyermekekre káros tartalmaival kapcsolatos félelmek kicsit kevésbé jellemzik az internetezőket (ők az 5-fokú egyetértési skálán 4,0-es átlagos értéket adnak), mint a nem használókat (4,3). És fordítva, a felhasználók jobban egyetértenek a világháló segítségével megtakarítható időre vonatkozó állítással (4,3), mint a nem internetezők csoportja (4,0).

### Internettel kapcsolatos attitűdök 2002-ben és 2003-ban

(5-ös skálán adott válaszok átlaga, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljesen egyetért)

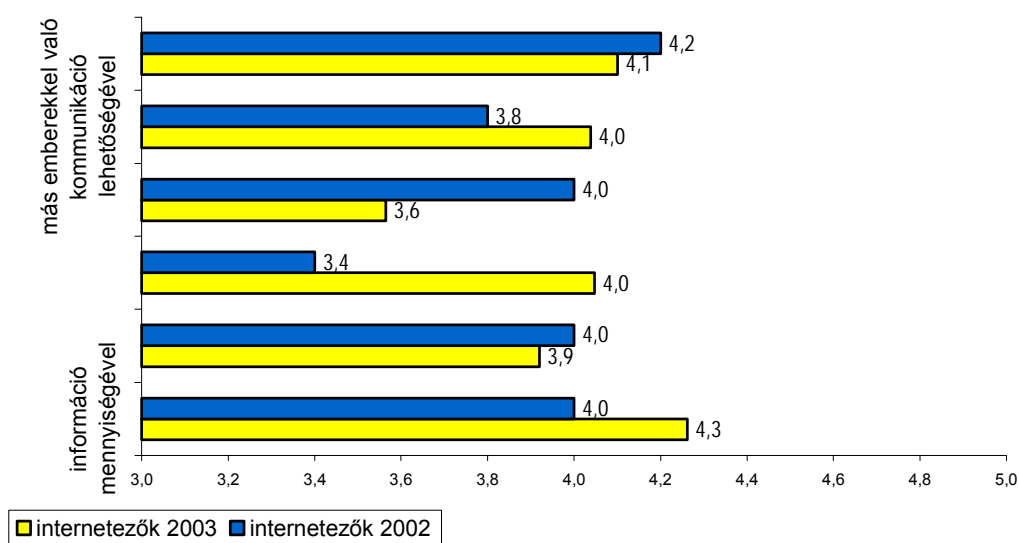


Az internet tartalmát és az internet használat feltételeit illető kérdések megítélésében több változást is tapasztalhatunk a tavalyi adatokhoz viszonyítva. A legnagyobb változás az információhoz jutás egyszerűségének megítélésében tapasztalunk, hiszen míg tavaly az internetezők átlagosan 3,4-es értéket adtak (1-5 fokú skálán), addig idén már 4-es átlagos elégedettséget tapasztalunk. Ez arra utalhat, hogy időközben vagy a használók információszerző képessége javult, vagy maga az internetes tartalom vált könnyebben elérhetővé. Szintén jelentős javulást mutat az interneten található információk mennyiségének megítélése, hiszen a világháló használóinak válaszai a tavalyi 4-es osztályzatot immár átlagosan 4,3-ra emelték, azaz igen jónak, elegendőnek érzik a világhálón fellelhető információkat. Kisebb javulás szintén észrevehető a más emberekkel való kommunikáció lehetőségének megítélésében (3,8-ről 4-re), ezzel szemben a csatlakozási sebesség értékelésében kifejezett romlást érzékelhetünk. Míg 2002-ben átlagosan 4-es, addig idén már csak 3,6-os elégedettséggel nyugtázzák a használók a csatlakozás sebességét. E jelenség hátterében talán éppen a gyorsabb adatátviteli lehetőségek (pl. ADSL, ISDN) megismerése állhat, ami ugyanakkor jelenleg még nem minden otthonban elérhető.

A válaszolók mindenesetre összegében idén is elégedettnek mutatkoznak az internettel általában (4,1), lényegében hasonlóan a tavalyi – ugyancsak elégedettséget tükröző - adatokhoz (4,2).

### Elégedettség az internettel 2002-2003

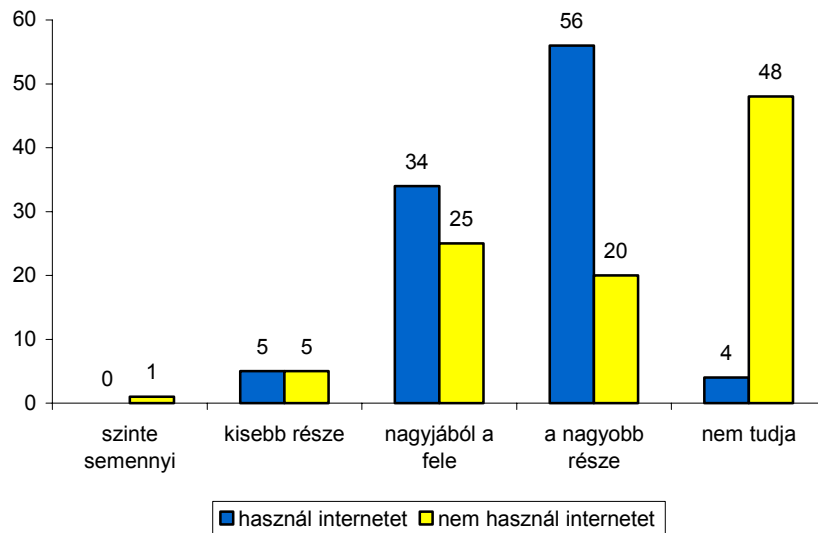
(5-ös skálán adott válaszok átlagai, 5=teljesen elégedett, 1=egyáltalán nem elégedett)



Kérdőívünkkel a világhálóval való elégedettség más aspektusát is igyekeztünk megvizsgálni. Az internetes információk megbízhatóságának megítélésével kapcsolatos eredményekből arra is választ kapunk, a használók és nem használók mennyire érzhetik használható tudásalapnak az internetes adatokat, információkat.

Az interneten fellelhető adatok megbízhatóságának megítélésében szinte semmi elmozdulás nem tapasztalható tavalyhoz képest. A legnagyobb különbség idén is az internetezők és nem internetezők között mutatkozik meg, hiszen míg a felhasználók nagyobb része szerint (56 százalék) az internetes tartalmak több mint fele megbízható, addig a nem internetező népesség legnagyobb része (48%) nem tud véleményt formálni az internetes tartalmak megbízhatóságával kapcsolatban. Azt, hogy az internetes tartalomnak semennyi, vagy csak kisebb része lenne megbízható, igen kevesen állítják, viszont viszonylag sokan gondolják úgy, hogy az internetes tartalmaknak nagyjából a felét tekinthetjük olyannak, amire nyugodtan támaszkodhatunk (netezők 34, nem netezők 25 százaléka gondolja ezt így).

### Az interneten található információ mekkora része megbízható? (%)



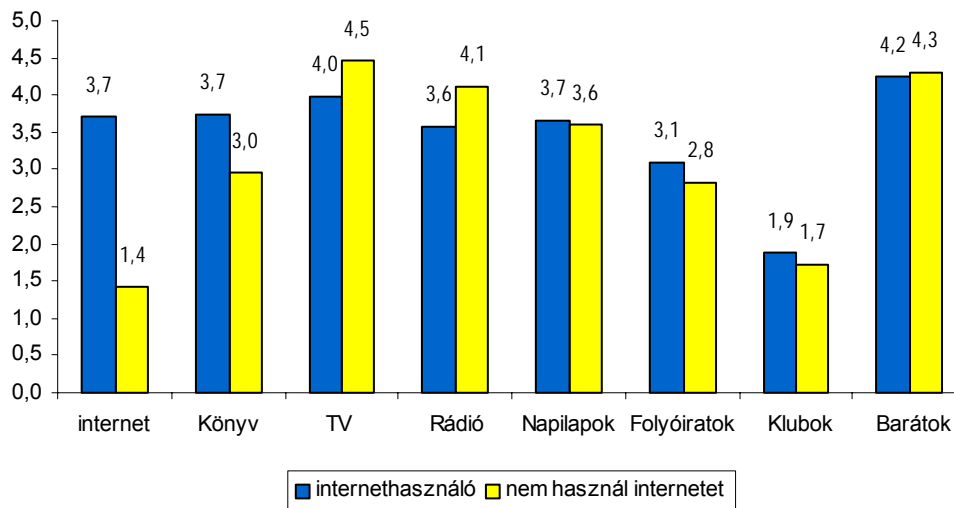
Az életkor ebben az esetben is fontos tényezőnek mutatkozik. A kor növekedésével ugyanis fokozatosan emelkedik azoknak az aránya, akik ezt a kérdést nem tudják megítélni: míg a 14-17 éveseknek csak 7 százaléka, az 50-59 éveseknek már 45 százaléka, a hatvan felettieknek pedig 68 százaléka nem tudja megítélni, hogy az interneten tartalom mekkora hányada lehet hiteles. S bár azt hihetnénk, hogy ez az összefüggés csak azért létezik, mert a korral egyben csökken a tényleges felhasználók aránya is, ez mégsem csak ezen a tényezőn múlik. Ugyanis a kor növekedésével a nem internetezőkhöz is ugyanúgy fokozatosan emelkedik a kérdést megítélni nem tudók részesedése, ami azt is mutatja, hogy az idősebb korosztály már úgy definiálja magát, mint aki a problémakörön kívül helyezkedik el. Másrészt az is látszik, hogy a kor emelkedésével fokozatosan csökken azok aránya, akik szerint a világhálón fellelhető tartalmak nagyobb része megbízható, s ez az összefüggés szintén megmutatkozik azok között is, aki maguk jelenleg nem is használják a világhálót.

## Az internet és egyéb médiumok

Az internet megítélésével kapcsolatos vizsgálódásainkat azzal tudjuk kiteljesíteni, ha annak szerepét, illetve fontosságát más a médiumokkal összehasonlítva vizsgáljuk. Kérdőívünkben kitértünk tehát arra is, az egyes médiumok mennyire jelentős szerepet játszanak az emberek életében az információszerzés, illetve a szórakozás szempontjából.

A tömegkommunikációs médiumok közül az információszerzés vonatkozásában még ma is a televízió játssza a legfontosabb szerepet, s ez különösen igaz az internetet nem használók körében. A televízió az ötfokú fontossági skálán (1- egyáltalán nem fontos, 5 - nagyon fontos) a nem internetező népességben 4,5-ös, a használók között átlagosan 4,0-es értékelést kapott, tehát az információszerzésben igen jelentősnek mondható szerepet tölt be. A tévé mögött viszont az internethasználók táborában lényegében már egy szintre kerültek a médiumok, így tehát számukra az informálódásban ugyanolyan fontos a világháló (3,7), a könyvek (3,7), a napilapok (3,7) és a rádió (3,6). Azok körében, akik maguk nem interneteznek, a rádió sokkal jelentősebb forrásnak számít, hiszen 4,1-es átlaggal a második helyen áll. E csoportban viszont sokkal kevésbé fontosak a könyvek (3,0).

**Mennyire fontosak Önnek az alábbiak az információszerzés szempontjából?**  
(5-ös skálán adott válaszok átlagai az internethasználók és nem használók csoportjában,  
5=nagyon fontos, 1=egyáltalán nem fontos)

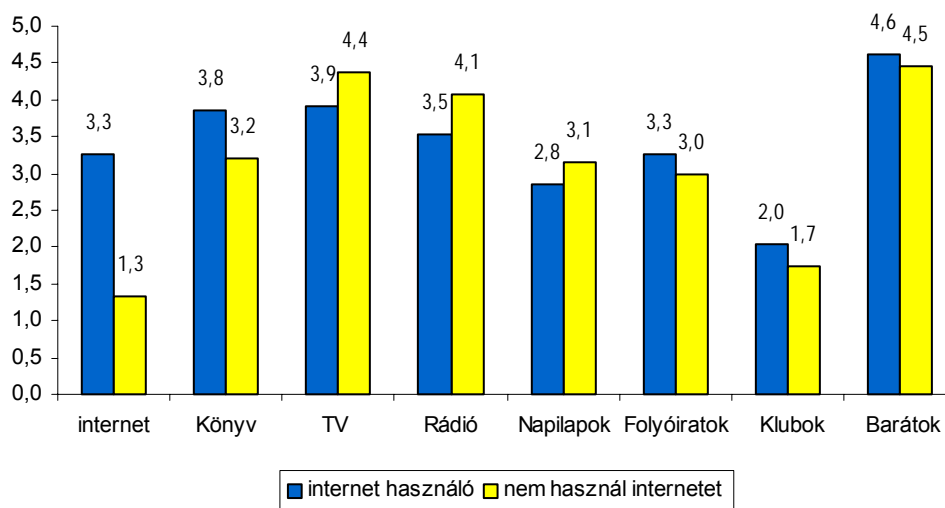


Az információszerzés vonatkozásában a rádió szakmunkás végzettségűek körében (4,2), a napilapok viszont a felső (4,3), és középvezetők (4,2) csoportjában tekinthető fontos médiumnak. A fentiekhez hasonló eredményeket kapunk, ha azt vizsgáljuk, hogy említett médiumok mennyire fontos szerepet játszanak a kérdezett életében a szórakozás szempontjából. Legfontosabb szórakoztató médium – az említettek közül – a televízió, mind használók (3,9), mind a nem internetezők csoportjában (4,4). E tekintetben a világháló még mindig nem tartozik a legjelentősebb források közé, hiszen e médium még a netezők között is csak a negyedik legfontosabb csatornája a szórakozásnak – a folyóiratokkal nagyjából megegyező mértékben (3,3). A világhálót nem használóknál egy szakadékok látunk a televízió, és a rádió – utóbbinak 4,1-es a szórakoztató fontossága – és a többi médium között. E tábor tagjai számára a két említett tömegkommunikációs csatorna után leszakadva, jóval kevésbé fontosnak számítanak a könyvek (3,2), a napilapok (3,1) és a folyóiratok (3,0) a szórakozásban.

A televíziót kevésbé tartják lényeges szórakoztató eszköznek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (3,7) és a beosztott értelmiségiek (3,6), utóbbi csoportban ezzel szemben a könyvek szerepe látszik kiemelt jelentőségűnek (4,4).

### Mennyire fontosak Önnek az alábbiak a szórakozás szempontjából?

(5-ös skálán adott válaszok átlagai az internethasználók és nem használók csoportjában, 5=nagyon fontos, 1=egyáltalán nem fontos)

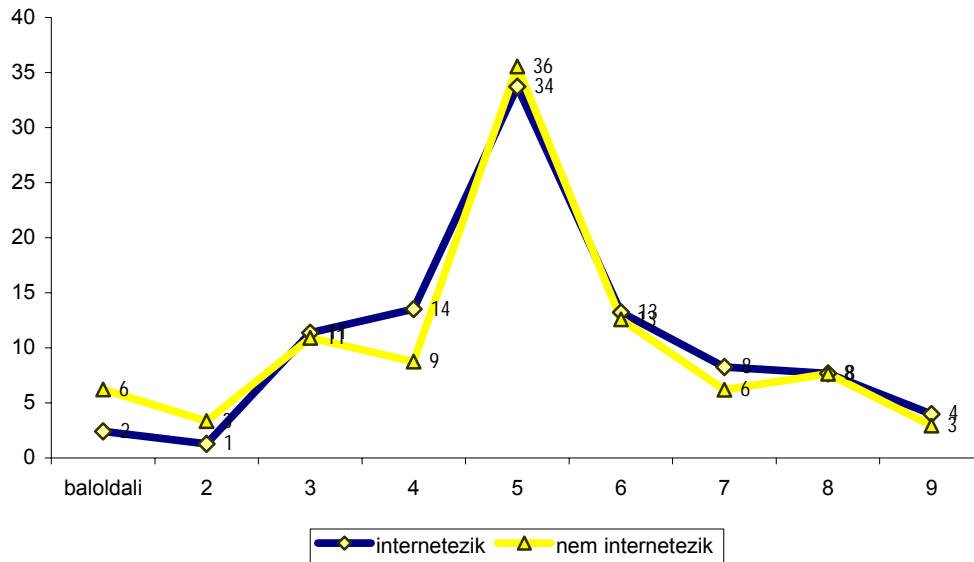


## Politikai orientációk az internethasználók és nem használók körében

Jó okunk lenne feltételezni, hogy a világháló a maga szabadabb struktúrájával az átlagosnál jobban vonzza azokat az embereket, akik maguk is liberális, szabadelvű felfogást vallanak. Sokan azt a feltételezést is megfogalmazzák, hogy nem csak a konzervatív tábor, de a jobboldali eszméket vallók is kevesebben lehetnek az átlagosnál a felhasználók között. E két feltételezést teszteljük azon a kérdések kiértékelésének segítségével, amelyek során a válaszolóknak magukat kell elhelyezni egy konzervatív-liberális, illetve egy baloldali-jobboldali skálán.

Az eredmények azt mutatják, hogy 2003-ban a magyar felhasználók között nincsen igazán jelentős különbség abból a szempontból, hogy valaki baloldalinak, vagy éppen jobboldalinak érzi magát. Az egyetlen látható eltérés abban mutatkozik meg, hogy az önmagukat a skálán egészen baloldalra helyezők, vagyis magukat erősen baloldalinak vallók kevesebben vannak az internetezők között, mint a nem használók csoportjában.

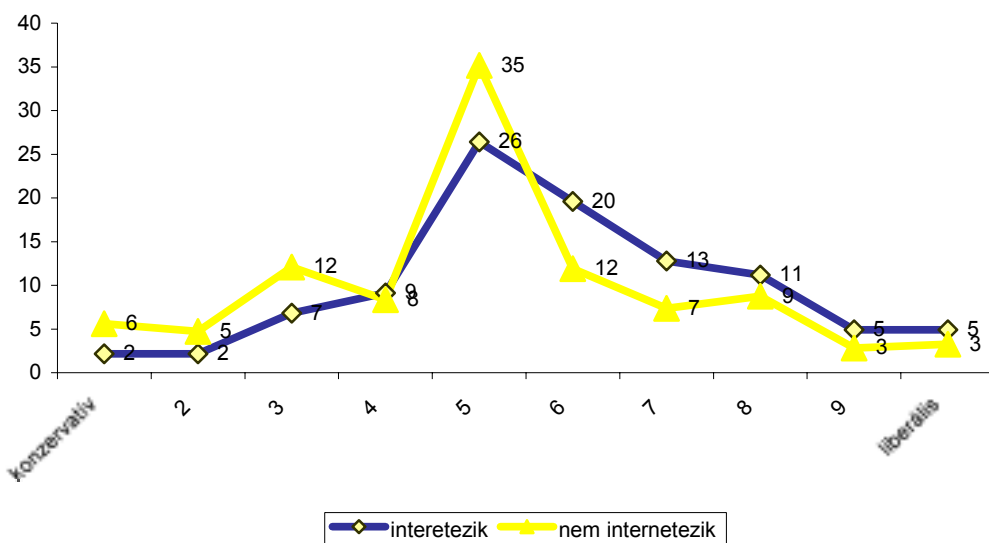
**Politikailag melyik oldalon áll?**  
(az önmagukat a skálán elhelyező válaszolók százalékában)



Abban viszont valóban tapasztalható némi különbség használók és nem használók között, hogy mennyien tartják magukat liberálisnak, illetve konzervatív felfogásúnak. Míg a nem internetezők körében nagyjából szimmetrikusan oszlanak meg a magukat az egyik, illetve a másik oldalra helyezők, addig a felhasználók között jóval nagyobb szárossággal találunk olyanokat, akik magukat liberálisnak tekintik, s így közöttük kevesebb a konzervatív felfogású személy.

### Ön konzervatív vagy liberális?

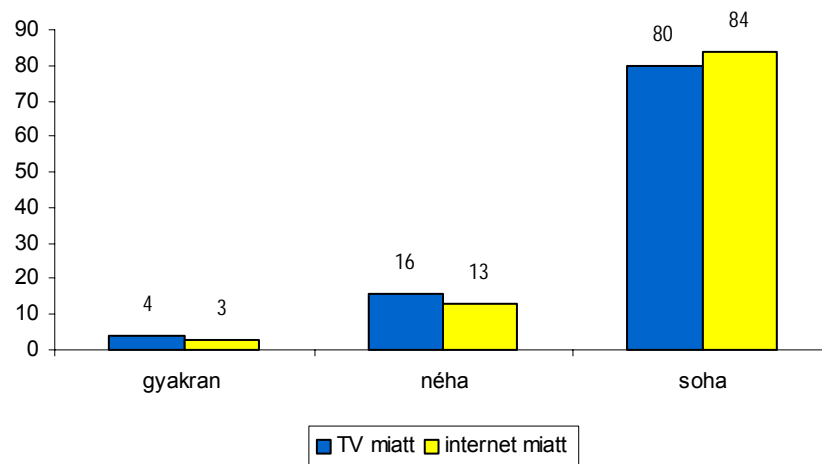
(az önmagukat a skálán elhelyező válaszolók százalékában)



## Internet a családban

Az adatok tanúsága szerint a világháló megjelenése a háztartásban nem bolygatja meg túlságosan a családok életét. Az otthoni internet-hozzáféréssel rendelkezőknek 86 százaléka ugyanis úgy nyilatkozott, hogy a család tagjai megközelítőleg ugyanannyi időt töltenek együtt, mióta van otthon internet-hozzáférés, mint azelőtt, míg 11% vélekedett úgy, hogy kevesebb időt töltenek együtt. Bár az otthoni hozzáféréssel rendelkezők 16 százaléka úgy érzi, hogy valamelyik családtagja esetenként elhanyagolja az internetezés miatt, 84% sosem tapasztalt ilyesmit. Kijelenthetjük továbbá, hogy csekély mértékben ugyan, de a televízió még mindig inkább okozója az esetleges elhanyagolásnak, mint az internet.

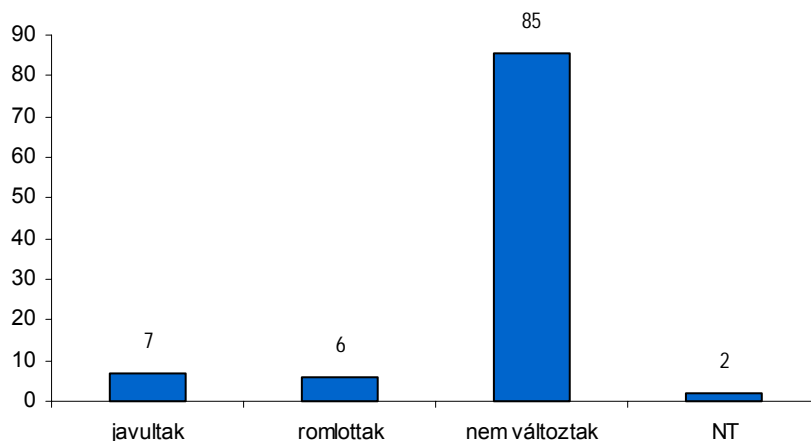
Milyen gyakran érzi, hogy valamelyik családtagja elhanyagolja, mert TV-t néz vagy internetezik?



Az internetezés a válaszok tanúsága szerint emellett a családi együttlét egyik formájává is válhat: a hozzáféréssel rendelkező családok 74 százalékában ugyanis a családtagok legalább hetente egyszer közösen is használják a világhálót.

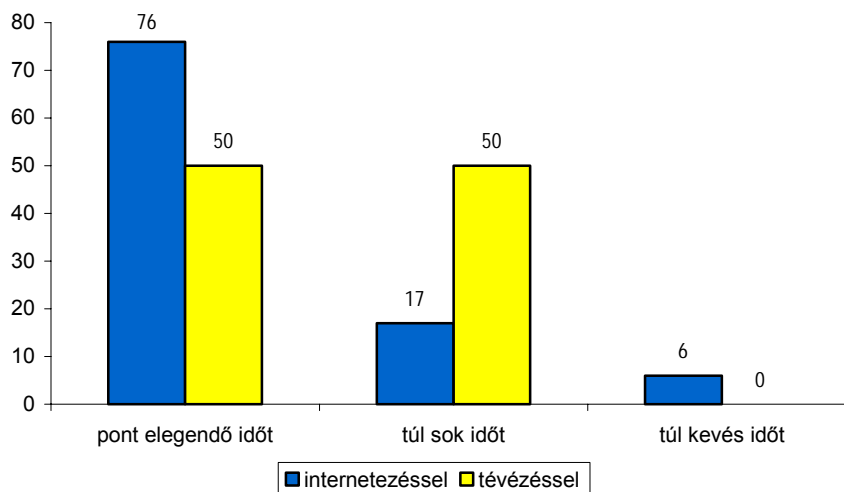
A gyermekek internetezését a szülők nem érzik túlságosan veszélyesnek sem az iskolai érdemjegyekre, sem pedig gyermekeik baráti kapcsolataira nézve. A szülők 85 százaléka szerint gyermeke(i) ugyanannyi időt tölt barátaival, mióta van otthon internet és csupán 10 százalékuk tapasztalta, hogy a barátokkal töltött idő csökkent. A szülők nagy része (85 százaléka) továbbá úgy látja, hogy gyermeke(i) iskolai érdemjegyei nem változtak, mióta van otthonról elérhető a világháló, 7% egyenesen javulásról számolt be, míg romlásról csupán 6% tett említést.

### Hogyan változtak gyermek iskolai érdemjegyei, mióta van itthoni internet-hozzáférésük?



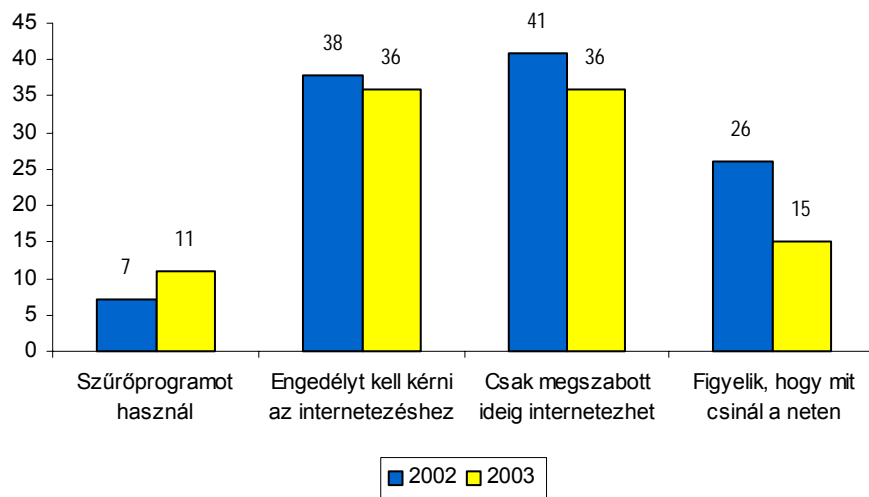
A szülők nagy része (76 százaléka) továbbá úgy véli, gyermeke épp elegendő időt tölt internetezéssel, míg 6 százalékuk azt gondolja, hogy gyermeke akár többet is internetezhetne. Igaz ugyan, hogy 17% úgy vélekedik, hogy gyermeke a kelleténél több időt fordít a világhálón való böngészésre, de láthatóan a szülők ennél sokkal elégedetlenebbek gyermekeik televíziózási szokásaival, hiszen a tévé nézéssel töltött időt a szülők fele sokallja.

### Ön szerint mennyi időt tölt gyermeke internetezéssel illetve TV-nézéssel?



Azokban az internet-kapcsolattal rendelkező háztartásokban, ahol 18 éven aluli gyermek is él a szülők 53 százaléka számolt be arról, hogy valamilyen módon ellenőrzik kiskorú gyermekük internethasználatát. Az ellenőrzés módjában kismértékű átrendeződést tapasztalhatunk tavaly óta: a szűrőprogramok használata Magyarországon is egyre inkább elterjed, míg az egyéb ellenőrzési módok elterjedtsége – érthető módon leginkább a gyermek internetezésének figyelése - ezzel párhuzamosan csökken. Ennek ellenére a legelterjedtebb ellenőrzési mód még mindig az, hogy a gyermeknek engedélyt kell kérnie a netezésre, illetve hogy, csak megszabott ideig használhatja a világhálót.

### Milyen módon ellenőrzi gyermeke internethasználatát? 2002-2003



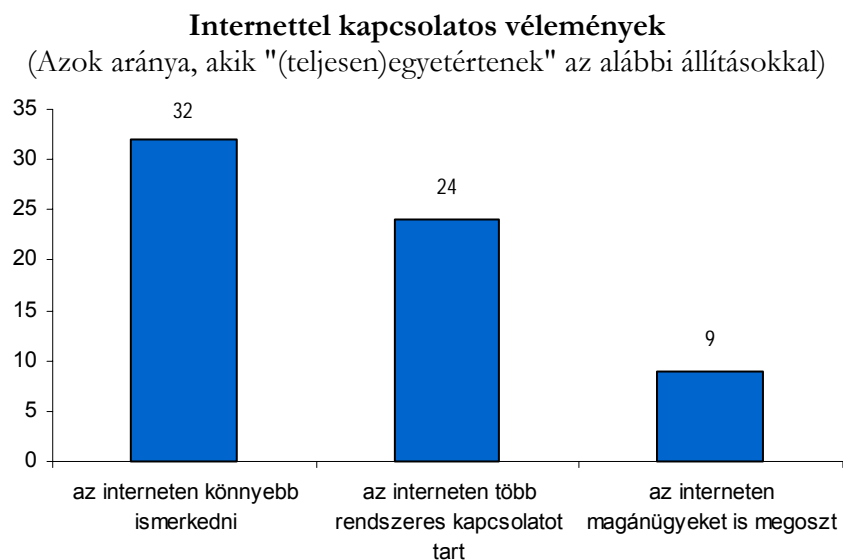
Mindent összevetve azt látjuk, hogy a családokban kezd hangsúlyosabb szerepet kapni az internetezés. Bár viszonylag kevesen nyilatkoznak komoly változásokról, azt a tanulságot levonhatjuk, hogy az internetezés a hozzáféréssel rendelkező családok nagy részében a közös családi programok egyikévé vált és a szülők úgy érzik szükség van arra, hogy felügyeljék gyermekeik internethasználatát.

## Online kapcsolatok

Az adatok tanúsága szerint az internet, a használók egy része számára, új kapcsolatok építésének is helyszíne. A magyarországi internetezők 32 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van legalább egy olyan ismerőse, akivel a világháló segítségével lépett kapcsolatba és 26 százalékuk számolt be arról, hogy több ilyen ismeretsége is van.

A világháló emellett a már meglévő ismeretségek, barátságok ápolásának is alkalmas eszköze lehet. Erre utal az az adat, miszerint a használók 33 százalékának van olyan ismerőse, barátja akit személyesen ismert meg, de mostanság főképp az interneten keresztül tartják a kapcsolatot.

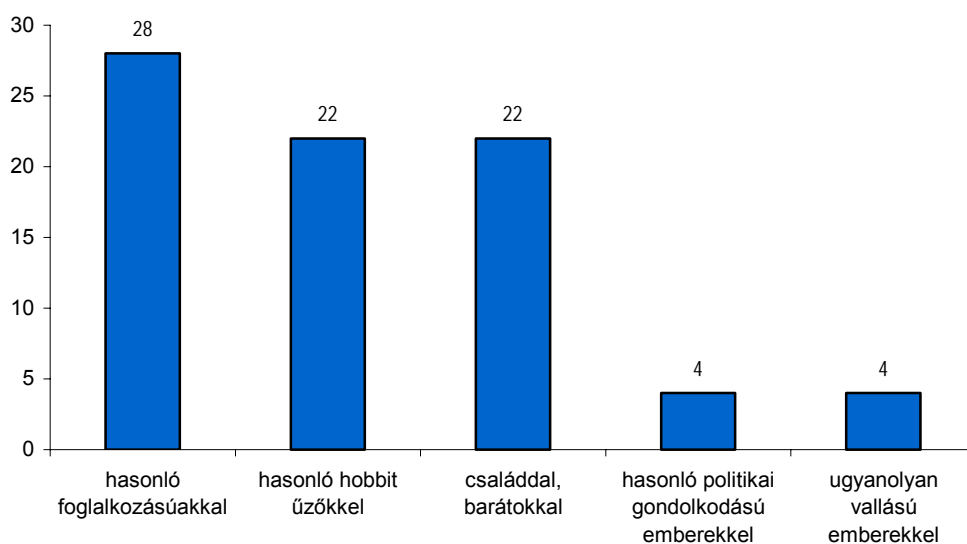
A használók 32 százaléka egyetért azzal a kijelentéssel, hogy az interneten könnyebb ismerkedni, mint személyesen és 24 százalék pedig azzal, hogy a világháló megnövelte azoknak a számát, akikkel rendszeresen kapcsolatot tart. Mindezek ellenére és amellett, hogy az internetes kommunikáció a személyes jelenlét hiányával és a lehetséges anonimitással jár, a használóknak csak igen kis része (9 százaléka) ért egyet azzal a kijelentéssel, hogy az interneten keresztül olyan magánügyeit is megosztja, amit egyébként személyesen nem fedne fel.



Az adatok tanúsága szerint az internet leginkább a hasonló foglalkozású emberekkel való kapcsolatfelvételre és kapcsolattartásra alkalmas: az internetezők 28 százaléka számolt be arról, hogy intenzívebben érintkezik a hasonló munkájúakkal az internethasználat következtében. A hasonló hobbit űzőkkel és a családdal, barátokkal kapcsolatban egyaránt 22-22% százalék érez így. A hasonló politikai gondolkodásúakkal és ugyanolyan vallásúakkal kapcsolatban már kevesebben nyilatkoztak a világhálónak köszönhető intenzívebb érintkezésről.

**Az internet használatának következtében többet érintkezik az alábbi csoportokba tartozó emberekkel?**

(Azok aránya akiknek válasza: "(sokkal)többet")



## Internet a munkahelyen

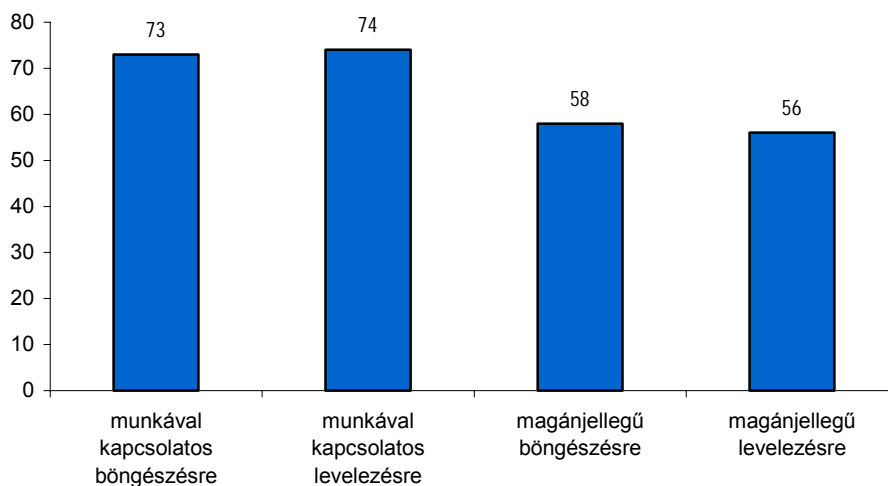
A munkahely az egyik legnépszerűbb terepe az internetezésnek: a munkahellyel rendelkező használók 67 százaléka munkahelyén (is) netezik. Felfedezhetünk azonban egy érdekes tendenciát, miszerint a munkahelyükön is internetezők aránya folyamatosan csökken: míg 2001-ben az összes internetező 75 százaléka használta a világhálót munkahelyén (is), addig 2002-ben ez az arány már csak 69% volt, az idén pedig a már említett 67%.

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a munkahelyi internetezés jelentősége csökkenne, valószínűleg inkább az a jelenség mutatkozik meg ezekben az adatokban is, hogy évről évre nő az olyan internetezők aránya, akiknek nincs, vagy inkább *még* nincs munkahelye (itt elsősorban tanulókról, fiatalokról van szó).

Az adatok tanúsága szerint azok, akik munkahelyükön használják a világhálót általában elégedettek azzal, hiszen a megkérdezettek több mint fele (52 százaléka) úgy érzi, munkájának hatékonysága nőtt, amióta munkahelyén van internet és csupán 2 százaléku számolt be a hatékonyság csökkenéséről.

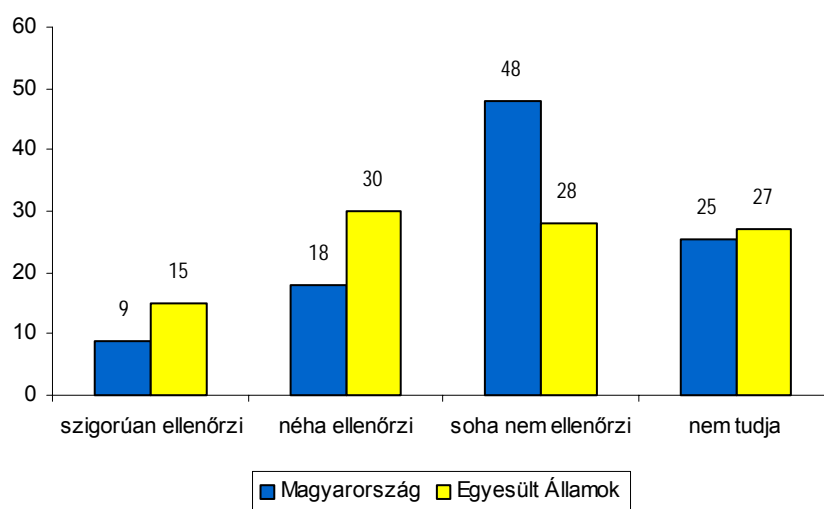
A legnépszerűbb munkahelyi internetes aktivitás a munkával kapcsolatos levelezés és böngészés, ezeket a tevékenységeket a munkahelyükön internetezők túlnyomó többsége (73 ill. 74 százaléka) végzi havonta többször is. A munkahelyi internet-hozzáférés személyes célokra való használata sem ritka: a munkahelyükön internetezők több mint fele személyes jellegű levelezésre illetve böngészésre (is) használja a munkahelyi internetet.

**Mire használja az internetet a munkahelyén? 2003**  
(azok aránya, akik a felsorolt tevékenységet havonta többször is végzik)

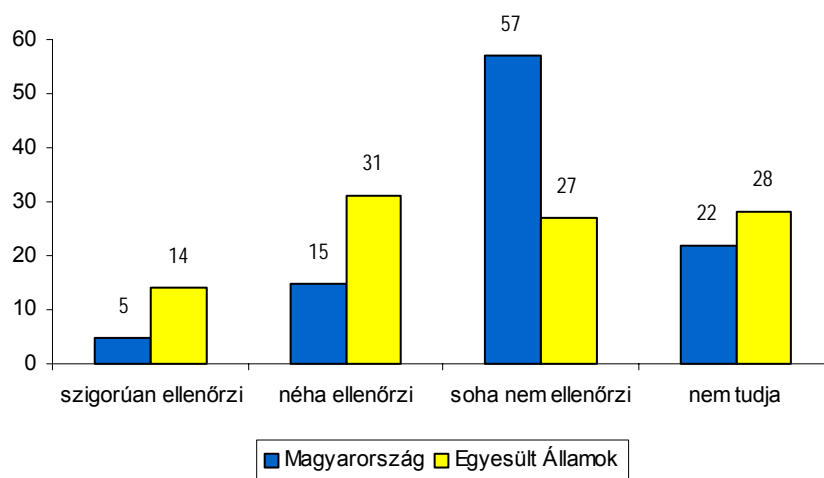


Ma Magyarországon igen kevésbé elterjedt gyakorlat az alkalmazottak internetezésének, illetve elektronikus levelezésének munkáltató általi ellenőrzése. Az alkalmazottaknak csak 27 százaléka számolt be arról, hogy munkáltatója valamilyen szinten ellenőrzi munkahelyi internetezését, és 20% említett hasonlót a munkahelyi levelezéssel kapcsolatban. Az ábrákon jól látható, hogy például az Egyesült Államokban sokkal elterjedtebb a munkahelyi internet használatának monitorozása.

**Ellenőrzi-e munkáltatója munkahelyi internethasználatát?  
(munkahelyen internetezők százalékában)**



**Ellenőrzi-e munkáltatója munkahelyi e-mail használatát?  
(munkahelyen internetezők százalékában)**

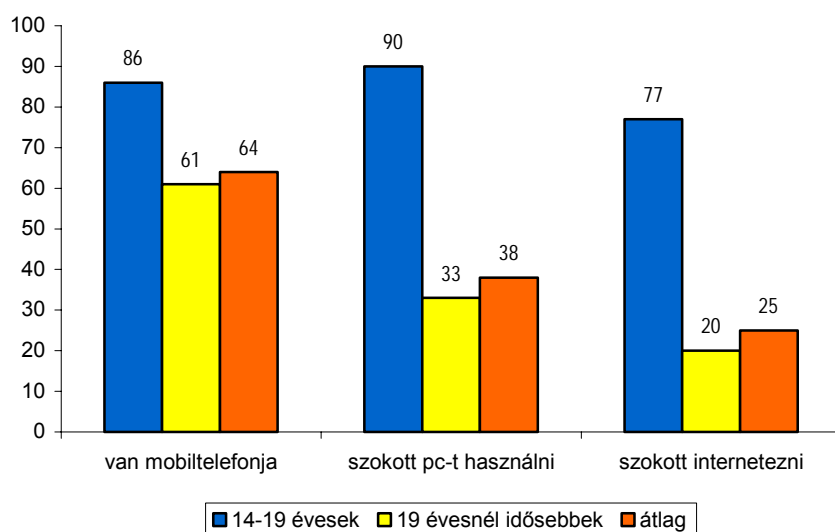


## A fiatalok és az internet

A korábbiakban már láthattuk, hogy a fiatalok élen járnak az info-kommunikációs eszközök adoptálásának folyamatában. Ezért indokoltnak látszik, hogy a legfiatalabb korcsoportot külön is megvizsgáljuk az info-kommunikációs eszközök használatának, a használati szokásoknak és az internettel kapcsolatos vélemények szempontjából.

Elsőként leszögezhetjük, hogy a legfiatalabb korcsoportban jóval elterjedtebb a különböző info-kommunikációs eszközök használata, mint az idősebbek körében. Az ábrán jól látható, hogy akár a mobiltelefon tulajdonlásról, akár számítógép- vagy internethasználatról van szó a 14-19 évesek körében jóval nagyobb a használók aránya, mint a náluk idősebbek között.

Info-kommunikációs eszközök használatának elterjedtsége a 14-19 évesek, a 19 évesnél idősebbek, valamint a teljes népesség körében  
(Azok aránya, akik használják az alábbi eszközöket)



Az internethasználat aránya ebben a korcsoportban nemzetközi mértékben is magasnak mondható: bár az Egyesült Államokban ebben a korcsoportban a használók aránya meghaladja a 90 százalékot, Németországban a 14-19 évesek korcsoportjában a használók aránya jóval elmarad a Magyarországon tapasztalhatótól (61%).

Az adatok tanúsága szerint a fiatalok emellett a digitális írástudás szintjét tekintve is megelőzik a náluk idősebbeket. Az ebbe a korcsoportba tartozóknak ugyanis 88 százaléka nyilatkozott úgy,

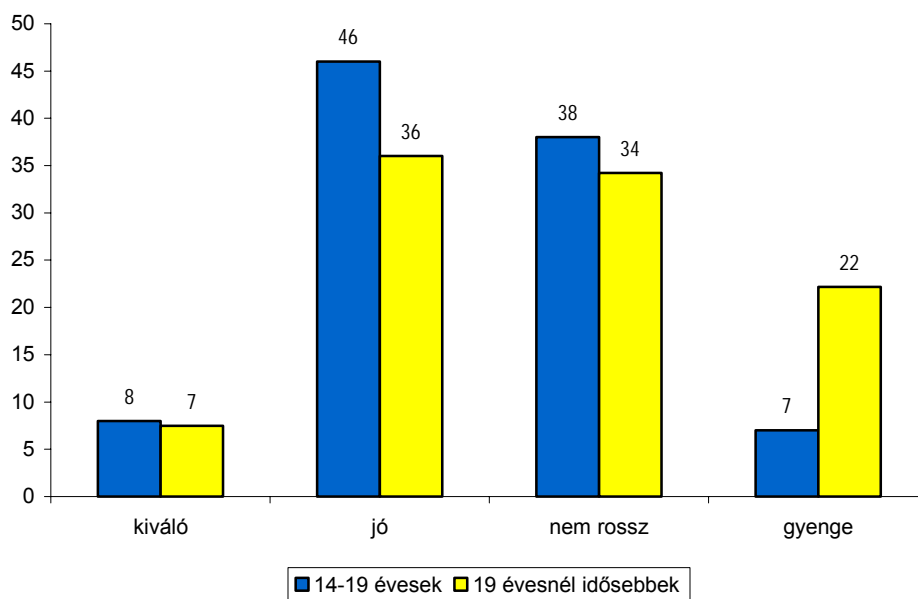
hogy tud, legalább alapszinten, valamilyen irodai számítógépes programot használni, míg a 19 évesnél idősebbek körében az ilyen jellegű tudásról beszámolók aránya csupán 31%.

Ez az adat nem is olyan meglepő, ha azt tekintjük, hogy a legfiatalabb korcsoport tagjainak 89 százaléka vett már részt számítástechnikai képzésen, tanfolyamon (valószínűsíthetően főleg az iskolai oktatás keretein belül). A náluk idősebbek körében ezzel szemben csupán 24% vett részt ilyen jellegű képzésben, ami valószínűleg annak köszönhető, hogy az ebbe a csoportba tartozók nagy részének nem volt alkalm arra, hogy a közoktatás keretein belül ismerkedjen meg a számítástechnikai eszközökkel és azok használatával.

A fenti adatok ismeretében talán az sem tűnik meglepőnek, hogy a fiatalok szubjektív ítéletük szerint is jobban tudják használni a számítógépet, mint idősebb társaik.

### Hogyan ítéli meg számítógép-kezelői tudását?

(A különböző válaszok aránya a 14-19 évesek és a 19 évesnél idősebbek körében)



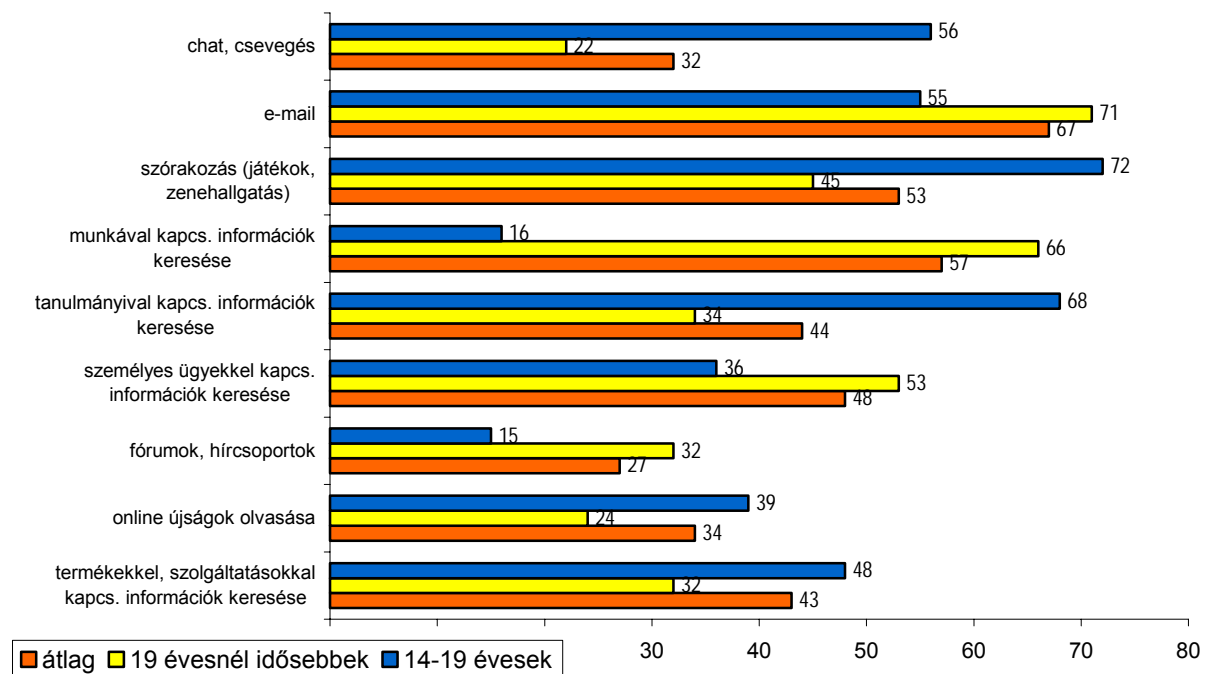
A fenti ábrán jól látható, hogy a 19 évesnél idősebbek között jóval nagyobb arányban vannak azok, akik számítógép-kezelői tudásukat kifejezetten gyengének ítélik és kevesebben azok, akik azt nem rossznak vagy jónak tartják.

Ha az internetezési szokásokat vizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy a legfiatalabbak korcsoportjában az egyes internetes tevékenységek népszerűsége máshogy alakul, mint a náluk idősebbek esetében. A 14-19 évesek körében a legnépszerűbb internetes tevékenység a szórakozás, zenehallgatás, amit a korcsoportba tartozó internetezők 72 százaléka havonta többször is végez. Ezt követi a tanulmányokkal kapcsolatos információk keresése. Az idősebbek

körében a legnépszerűbb tevékenység egyértelműen az e-mailezés és a munkával kapcsolatos információk keresése, a szórakoztató célú használat pedig jóval elmarad a fiatalok körében tapasztalhatótól. Feltűnő különbség a két csoport között még a chatelés népszerűségében mutatkozik: míg a legfiatalabbak több mint fele él ezzel a lehetőséggel havonta többször is az idősebbeknél az arány csupán 22%. Az adatok szerint a 19 évesnél idősebb internetezők körében inkább a tematikus fórumokban, hírcsoportokban való részvétel illetve az online újságok olvasása népszerűbb.

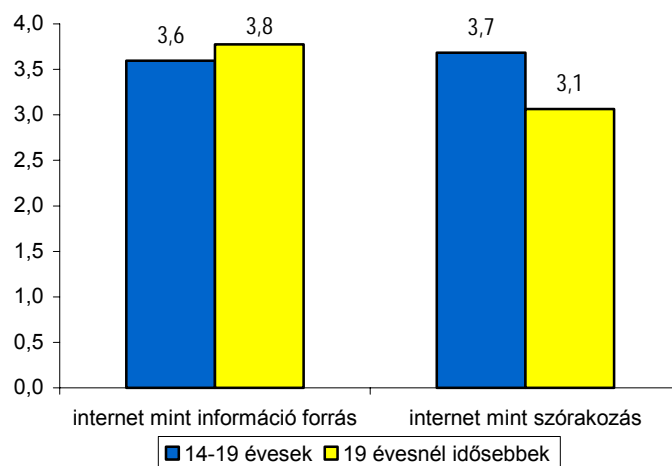
### Különböző internetes tevékenységek népszerűsége a 14-19 évesek, a 19 évesnél idősebbek, valamint a teljes népesség körében

(Azon internetezők aránya, akik az adott tevékenységet legalább havonta többször végzik)



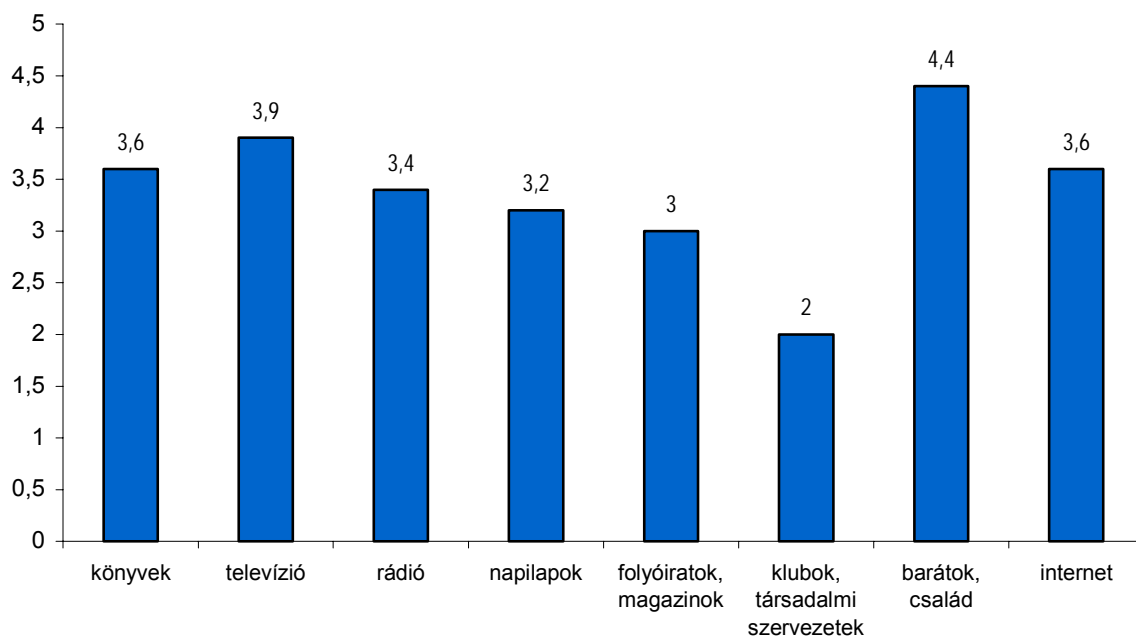
A különböző tevékenységi formák vizsgálata arra a következtetésre vezethet, hogy az internet szórakoztató funkciója nagy jelentőséggel bír a fiatalok számára és fontosabb ennek a csoportnak, mint a 19 évesnél idősebbeknek. Ezt támasztja alá az az adat is, miszerint a 14-19 éves használók számára az internet, mint szórakozás fontosabb szerepet tölt be, mint az információforrás médiuma. Az idősebbek esetében pont fordított a helyzet: számukra az internetnek információforrásként nagyobb a jelentősége. Ezt a funkcióját egyben fontosabbnak is ítélik, mint a fiatalok. Emellett azonban a számok azt mutatják, hogy az internet, mint információforrás is fontos szerepet tölt be a fiatal internetezők életében.

**Mennyire fontos Önnek az internet mint információforrás és mint szórakozás?**  
(5-ös skálán adott válaszok átlagai a 14-19 éves internethasználók és a 19 évesnél idősebb internetezők körében, 5=nagyon fontos, 1=egyáltalán nem fontos)



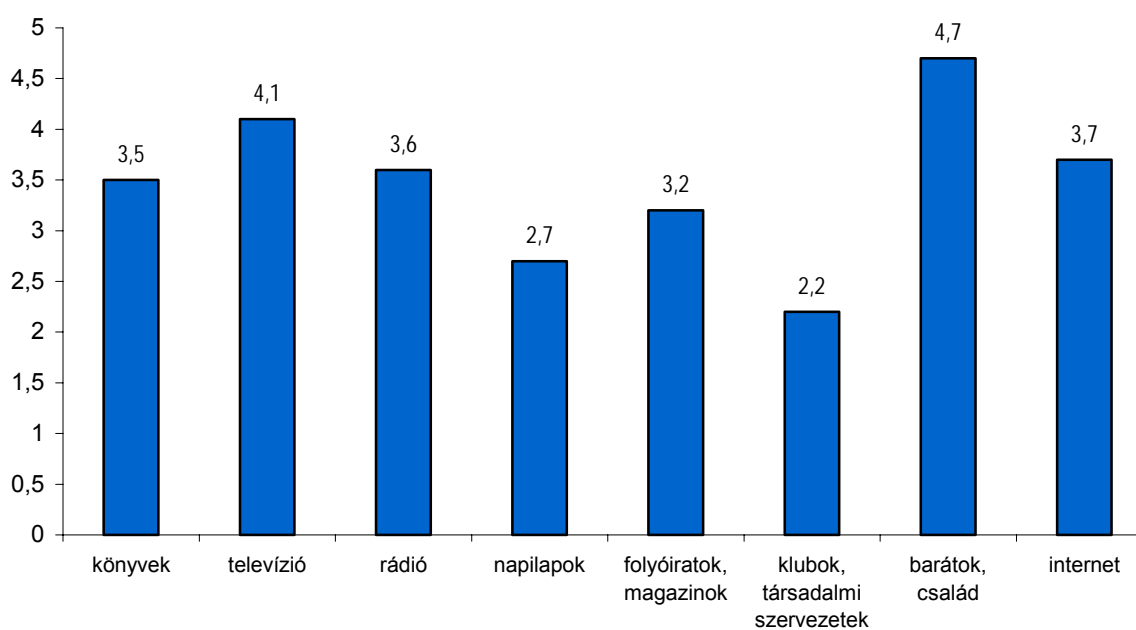
Ezt támasztja alá az is, hogy az internet a 14-19 éves internetezők számára, a rádióval egyforma mértékben fontos és így a harmadik legfontosabb információforrás a barátok, család és a televízió után.

**Mennyire fontosak az Ön számára az alábbiak mint információforrások?**  
(5-ös skálán adott válaszok átlagai, a 14-19 éves internetezők körében, 5=nagyon fontos, 1=egyáltalán nem fontos)



Ha a szórakozási formákat nézzük az internetet ebben az esetben is csak a barátok és a televízió előzi meg, a világháló pedig fontosabb szórakozási formának bizonyul a könyveknél és a rádiónál is.

**Mennyire fontosak az Ön számára az alábbiak mint szórakozási lehetőségek?**  
 (5-ös skálán adott válaszok átlagai, a 14-19 éves internetezők körében, 5=nagyon fontos, 1=egyáltalán nem fontos)

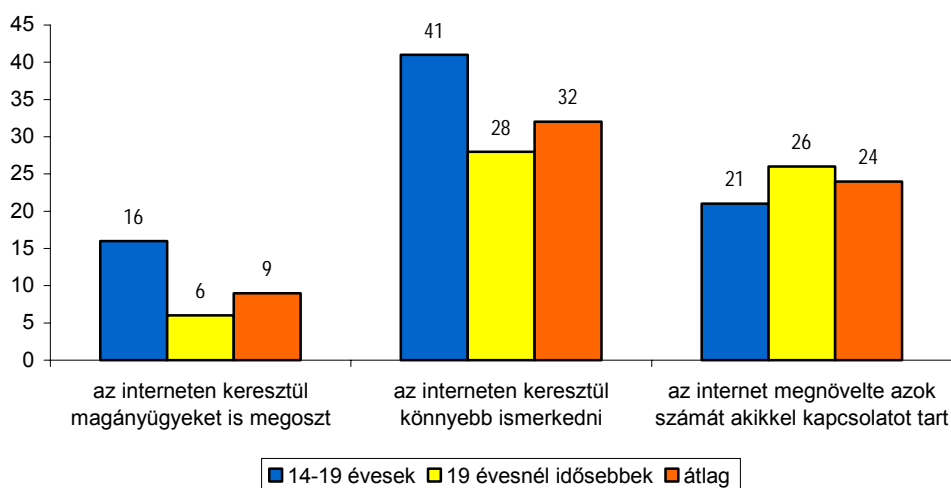


A chat fentebb tapasztalt népszerűsége arra utalhat, hogy a fiatalok aktívabban kihasználják az interneten keresztüli ismerkedési lehetőségeket. Ezt a következtetést támaszthatja alá az is, hogy körükben az internetezők 45 százaléka állította, hogy van olyan barátja, ismerőse, akit a világhálón keresztül ismert meg, míg a 19 évesnél idősebbek csoportjában 27% számolt be ilyen ismeretségekről.

A legfiatalabbak csoportjában továbbá nagyobb azoknak az aránya, akik egyetértenek azzal a kijelentéssel, hogy az interneten olyan magánügyeket is megoszt, amit személyesen nem, és jóval nagyobb arányban értenek egyet azzal is, hogy a világhálón keresztül könnyebb ismerkedni, mint személyesen. Mindemellett az idősebbeknél kevésbé értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy az interneten több rendszeres kapcsolatot tartanak.

## Internettel kapcsolatos vélemények

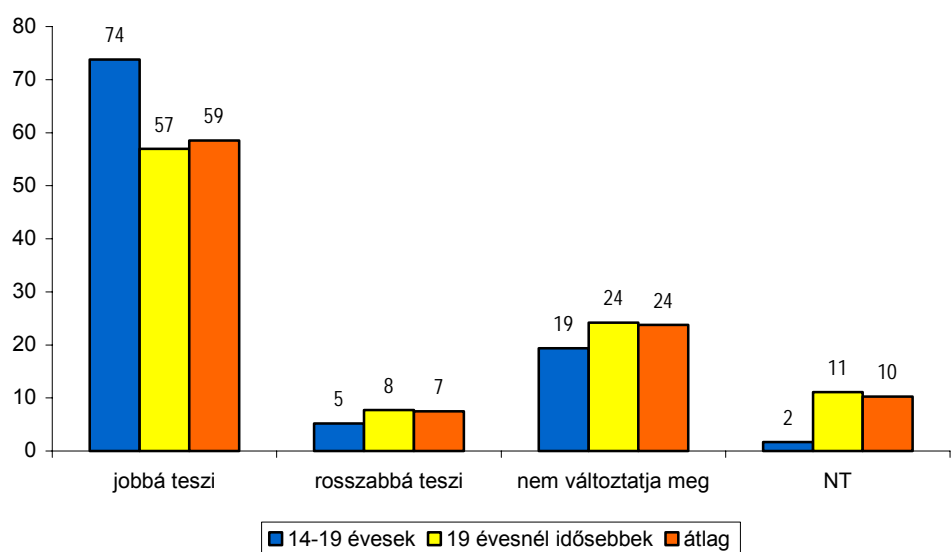
(Azok aránya, aki "(teljesen) egyetértene" az alábbi kijelentéssel, a 14-19 évesek, a 19 évesnél idősebbek és a teljes népesség körében)



A fiatalok technológiával kapcsolatos pozitív attitűdjei más téren is megmutatkoznak. Az alábbi táblázatból jól látható például, hogy a 14-19 évesek körében nagyobb azoknak az aránya, akik úgy vélik az új technológiák jobba teszik a világot.

## Az új technológiák hogyan változtatják meg a világot?

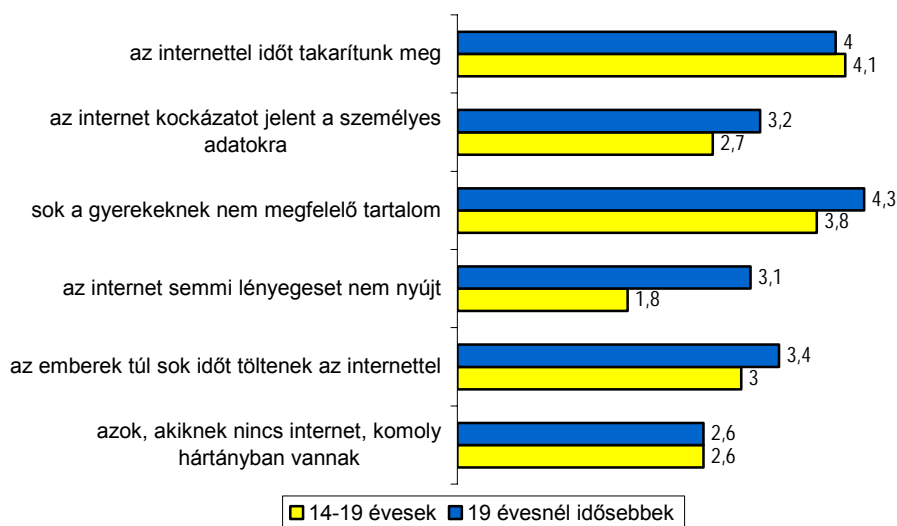
(A különböző válaszok aránya a 14-19 évesek, a 19 évesnél idősebbek és a teljes népesség körében)



Ha egyéb, kifejezetten az internettel kapcsolatos attitűdöket vizsgálunk, azt láthatjuk, hogy a fiatalok és az idősebbek nagyjából egyforma mértékben (és igen erősen) egyetértenek azzal, hogy az internettel időt lehet megtakarítani. A 14-19 évesek jóval kevésbé értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy az internet számukra semmi fontosat nem nyújt és kevésbé érzik kockázatosnak a világháló használatát a személyes adatokra nézve. Emellett kevésbé értenek egyet azzal, hogy az emberek túl sok időt töltenek internetezéssel.

### Internettel kapcsolatos vélemények

(Mennyire ért egyet az alábbi kijelentésekkel, 5-ös skálán adott válaszok átlagai a 14-19 évesek és a 19 évnél idősebbek körében, 5=teljesen egyetért, 1=egyáltalán nem ért egyet)



## A WIP kutatásról

A World Internet Project a kaliforniai UCLA és a szingapuri NTU School of Communications Studies kezdeményezéseként indult 1999 nyarán. A kutatás több olyan sajátossággal bír, amely kiemeli, valóban különlegessé teszi az internet társadalmi hatásait vizsgáló és örvendetesen növekvő számú vizsgálathoz képest.

- A vizsgálat kiterjesztése a használókön túl a nem használókra

Az eddigi, főleg a használókra fókuszáló kutatással szemben a WIP egyik fontos újítása, hogy a nem-használókra is kiterjeszti a vizsgálódást. Így lehetővé válik a használók és nem használók csoportja közti átjárások, a változások dinamikájának vizsgálata, továbbá a két csoport vélekedéseinek és attitűdjeinek széles körű összehasonlítása, amin keresztül fény derülhet arra, hogy mik lehetnek a „távolaradás” okai.

- Longitudinális és panel jellegű kutatás

A WIP nem egy bizonyos aspektusból vizsgálódik, hanem az internet általános társadalmi hatását kívánja feltérképezni. Ennek érdekében tíz éven keresztül, évről évre megismételt, ún. longitudinális kutatás tervét dolgoztuk ki. A vizsgálat emellett panel-jellegű, tehát minden évben ugyanazokkal az emberekkel vesszük fel a kérdőívet. Ez lehetővé teszi, hogy kiderüljön, milyen rövid és hosszú távú hatást gyakorol az emberek vélekedéseire, szokásaira, kapcsolataira, valamint a háztartások életére az internethasználat azok esetében, akik már a kutatás kezdetekor használók voltak, és azoknál is, akik közben váltak azzá. A WIP elemzései arra is lehetőséget nyújtanak, hogy az üzleti és kormányzati politikában a változások követésével kellően rugalmas és mindig az éppen legjellemzőbb kérdéseket, problémákat előtérbe helyező stratégiák születhessenek.

- Nemzetközi összehasonlítás

A kutatás nemzetközi összehasonlító jellegű. Így a világhálóhoz kötődő társadalmi változásokról különböző országok és régiók esetében is képet nyerünk. A minden nemzet kérdőívében szereplő kérdések között az általános „társadalmi közérzetet”, az elektronikus technológiákkal és az internettel kapcsolatos nézeteket, továbbá a különböző intézményekbe vetett bizalmat mérő változók is helyet kaptak. Ezáltal az összehasonlítások ezeken a területeken is megtörténhetnek. Az egyes országok kutatói a témát érintő egyéni érdeklődésüket is kielégíthetik azáltal, hogy a közös kérdések mellett kérdőívekben speciális, az adott országra vonatkozó egyedi kérdések és

témák is szerepeltethetők. A World Internet Projectben részt vevő kutatócsoportok rendszeres, évenkénti konferenciákon tájékoztatják egymást az elért eredményekről, és megosztják tapasztalataikat, következtetéseiket.

## **A minta jellemzői**

A World Internet Project vizsgálat célja tíz esztendőn keresztül kérdőíves adatfelvétellel igyekszik évről-évre nyomon követni (1.) az internethasználat terjedésének dinamikáját, (2.) feltérképezni a használat társadalmi és társadalomlélektani hatásait, valamint (3.) feltárni az internet használatát serkentő illetve gátló társadalmi-, gazdasági és pszichológiai okokat. A kutatás követéses (panel-jellegű) vizsgálat, amely ugyanazon személyek évenként való felkeresésével igyekszik az internethasználat elterjedésének és az internettel kapcsolatos vélekedések változását vizsgálni. Az idei adatfelvételnek azonban két problémát is kezelnie kellett: egyrészt a válassztagadások miatt a panel-minta fokozatosan apad, másrészt az induló minta 14-17 évesei fokozatosan kiöregsznek ebből a korosztályból, így az Internet terjedése szempontjából nagyon fontos korosztály lassan eltűnik a mintából. Ezeket a problémákat kiegészítő adatfelvételekkel kezeltük. A keresztmetszeti vizsgálatokban használt adatbázis összetételének megértéséhez előbb vázolnunk kell a korábbi felvételek menetét.

### **Az előzmények: a WIP kutatás 1. és 2. hulláma**

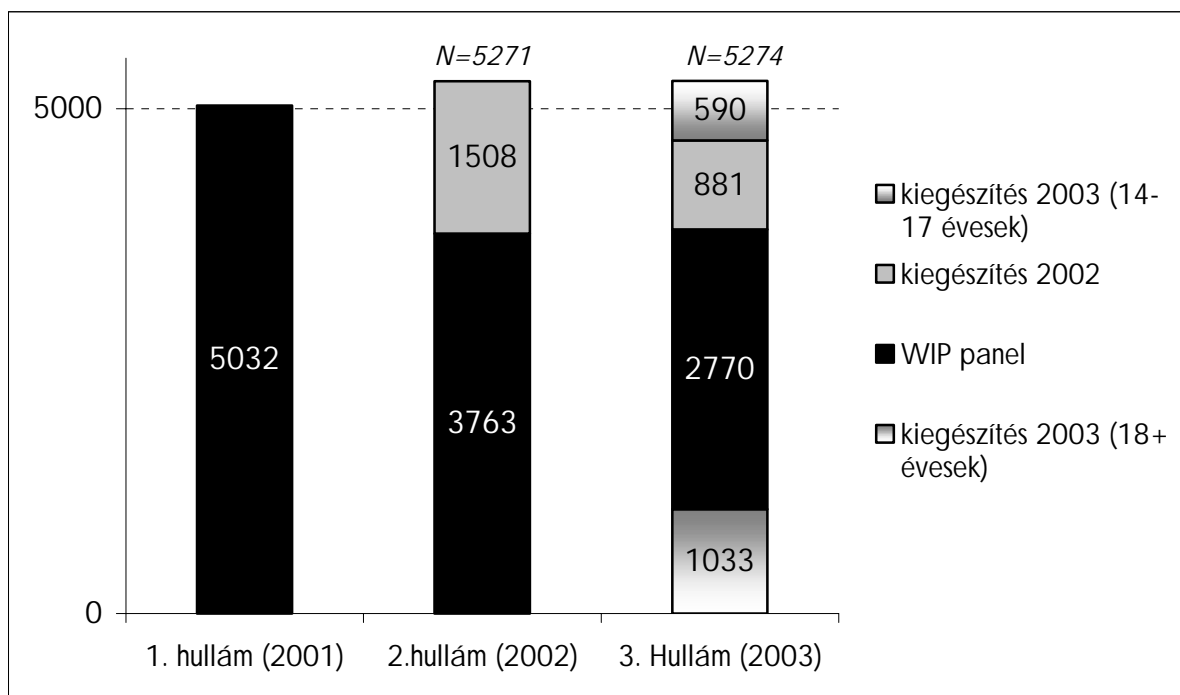
A vizsgálat első hullámának adatfelvételére 2001 szeptemberében került sor. A WIP kutatás kiinduló mintája valószínűségi minta, ami többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült. Az első lépcsőben az előre meghatározott kilenc településrétegből választottunk ki véletlenszerűen településeket. Ezek után az egyes településrétegek, illetve azon belül az egyes települések lakosságára alapján meghatároztuk az adott rétegből, ill. adott településről a mintába kerülő személyek számát. A második mintavételi szakaszban az adott település lakosai közül egyszerű véletlen mintavétellel választottuk ki megfelelő számban a kérdezendő személyeket. Az eljárás biztosítja, hogy minden állandó lakcímmel rendelkező felnőtt embernek egyenlő esélye van a mintába kerülésre.

A mintába került személyek közül 5032 14 éves és idősebb magyarországi lakossal készült személyes interjú. A kutatás második hulláma 2002 szeptemberében zajlott: az első hullámban megkérdezettek közül interjút tudtunk készíteni 3763 15 éves és idősebb személlyel. A panel

minta fogyása miatt 2002-ben kiegészítő adatfelvételre is sor került. A WIP kutatás kérdéseinek jelentős része a 2002. augusztusi Omnibusz vizsgálat kérdőívében is szerepelt. Ez utóbbi vizsgálat 1508 felnőtt megkérdezésével készült, a magyarországi felnőtt (18 éven felüli) lakosságot reprezentáló, a WIP kutatás kiinduló mintájához hasonló mintavételi módszerrel vett mintán.

### A WIP vizsgálat harmadik hulláma

Az idei felvétel három részből áll. A WIP vizsgálat kiinduló mintájából idén 2770 személlyel sikerült interjút készíteni. A tavalyi kiegészítő Omnibusz vizsgálatban megkérdezetteket is felkerestük újra, közülük 881 személy válaszolt az idei kérdőívre, így összesen 3651 olyan válaszadó van a mintában, aki már korábban is részt vett a kutatásban. Idén is sor került egy kiegészítő felvételre a felnőtt lakosságot reprezentáló mintán. A 2003. szeptemberi Omnibusz vizsgálat 1033 válaszadójának is feltettük a WIP kérdések jelentős részét. Ezen kívül a mintából „kiöregedő” 14-17 éves korosztály pótlására megkérdeztünk 590 személyt, akik ebbe a korcsoportba tartoznak. Kiválasztásuk a korábban részletesen leírt mintavételi eljárásnak megfelelően történt. A mint felépítését az alábbi ábra mutatja.



## **Egyéni súlyozás**

Természetesen a válaszmegtagadások és a 14-17 éves korcsoport pótlása miatt erősen torzult a minta személyi összetétele. A minta nem, életkor, iskolai végzettség és településtípus szerinti megoszlásának összehasonlítását a 2001-es népszámlálással az alábbi táblázatok mutatják. Mindegyik változó esetében szignifikáns a népszámlálás alapján várható eloszlástól való eltérést jelző Chi<sup>2</sup> teszt, a legerősebb eltérést valóban az életkori megoszlás esetében tapasztaljuk. Adatainkhoz ezért olyan súlyváltozót készítettünk, amely a minta nem, életkor, iskolai végzettség és településtípus szerinti együttes megoszlását a népszámláláshoz igazítja. Amennyiben a vizsgált sokaság a 14 évnél idősebb személyek populációja a becsléseket ennek a súlynak a bekapcsolásával kell elvégezni.

## **Háztartás súlyozás**

A vizsgálatban minden megkérdezett személy egy háztartást is képvisel, mivel háztartásonként csak egy ember került a mintába. Számos kérdésben nem a személyek jelentik a vizsgált sokaságot, hanem a magyar háztartások. Ezekben az esetekben nem az előbb leírt egyéni súlyt, hanem a háztartások létszám és településtípus szerinti együttes megoszlását a 2001-es népszámláláshoz igazító háztartás súlyt kell használni. A mintának a népszámláláshoz való illeszkedését bemutató táblákat alább közöljük, a súlyváltozó elkészítéséhez használt alapsokasági megoszlást mutató táblázattal együtt.

Azoknál a kérdéseknél, amelyek a 2003. szeptemberi Omnibusz vizsgálatban nem szerepelnek hasonló módszerekkel olyan egyéni és háztartás súlyt is készítettünk, amely az Omnibusz nélküli minta belső megoszlásait igazítja a népszámlálás adataihoz.